

ProDemos Huis voor democratie en rechtsstaat

ACTIVITEITENPROGRAMMA 2017

Den Haag, september 2016

INHOUD	<u>Blz.</u>
Ter introductie	3
ProDemos in 2017	4
A. ProDemos Binnenhof voor Bezoekers	6
1. Kinderen	6
2. Volwassenen	6
B. ProDemos Binnenhof voor Scholen (PBS)	9
1. Kinderen en jongeren	10
3. Professionals	11
C. ProDemos op School	14
1. Kinderen en jongeren	14
3. Professionals	16
D. ProDemos in Gemeenten en Provincies	18
1. Kinderen en jongeren	19
2. Volwassenen	21
3. Professionals	22
4. Pilots	23
E. ProDemos op de Rechtbank	26
1. Jongeren	26
2. Volwassenen	27
3. Professionals	28
F. ProDemos Online	29
1. Kennis	29
2. Kiezen	29
3. Participeren	30
G. ProDemos Academie	32
2. Volwassenen	33
3. Professionals	39
H. Kennisontwikkeling en communicatie	41

Begroting 2017

Ter introductie

In dit Activiteitenprogramma (AP) beschrijft ProDemos de voorgenomen activiteiten voor 2017. Na een inleidend hoofdstuk over de hoofdlijnen in 2017 volgen zeven hoofdstukken (A tot en met G) over de heel diverse publieksgerichte activiteiten van ProDemos. Hoofdstuk H beschrijft hoe we voortdurend en systematisch werken aan kennisontwikkeling en hoe we publiciteit aan ons werk geven.

Het Activiteitenprogramma biedt een integraal beeld van de voornemens van ProDemos in 2017. Daarmee vervult het – in samenhang met de begroting – verschillende functies. Het fungeert als inhoudelijke onderbouwing van de structurele subsidies van respectievelijk het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en van de Tweede Kamer. Ook het Ministerie van Veiligheid en Justitie is sinds de oprichting van ProDemos stakeholder van ons werk; de bijdrage daarvan is verdisconteerd in de BZK-subsidie. En via een jaarlijkse bijdrage maken de gemeente Den Haag en de Europese Unie het bij ProDemos ondergebrachte Haagse Europa Direct Informatie Centrum (EDIC) mogelijk. Bij de betreffende activiteiten in dit AP wordt ook vermeld of er directe inkomsten zijn uit de verkoop van materialen, abonnementen of toegangsbewijzen.

Naast de activiteiten die worden uitgevoerd met subsidie zijn ook de activiteiten opgenomen die in opdracht van derden worden uitgevoerd. De omvang daarvan is vooraf natuurlijk niet exact te bepalen. Op basis van een raming wordt een taakstelling geformuleerd, die met de bestaande personeelsbezetting gerealiseerd moet worden. Uiteraard gaan de ambities verder, waarbij het extra benodigde personeel tijdelijk wordt toegevoegd aan de formatie.

De cyclus van Activiteitenprogramma annex begroting naar Jaarverslag en financiële verantwoording maakt duidelijk hoe ProDemos aan zijn missie werkt. Voor de interne organisatie van het werk is dat van grote waarde. En de expliciete en gekwantificeerde presentatie van de plannen maakt ook de subsidierelaties transparant.

Uiteindelijk gaat het in het werk van ProDemos om wat wij met de verschillende doelgroepen bereiken. Daarom besteden we systematisch aandacht aan de effectiviteit van onze programma's. De voornemens daarover worden beschreven in hoofdstuk H. De structurele samenwerking van ProDemos met de wetenschap heeft ertoe geleid dat een aio van de Universiteit van Amsterdam sinds september 2016 een vierjarig promotieonderzoek doet naar onze educatieve programma's.

Den Haag, september 2016

Eddy Habben Jansen,
directeur-bestuurder ProDemos – *Huis voor democratie en rechtsstaat*

ProDemos in 2017

Veel lijnen van het vorige Activiteitenprogramma worden in 2017 doorgetrokken. Uiteraard blijven wij actief werken aan innovatie en ook aan het benutten van nieuwe mogelijkheden om onze missie uit te voeren. De koers is duidelijk, gericht op het actief informeren over en betrekken van (jonge) mensen bij onze democratische rechtsstaat.

In dit hoofdstuk lichten wij een aantal accenten uit dit Activiteitenprogramma 2017.

Moeilijk bereikbare groepen

ProDemos spant zich al sinds zijn ontstaan in om juist ook groepen te bereiken voor wie democratie en rechtsstaat of afstand staan. Dat beleid zetten we in 2017 met kracht voort. In de scholierenprogramma's maken we extra werk van het bereiken van het praktijkonderwijs, de beroepsgerichte leerwegen in het vmbo, en ook het mbo.

Voor volwassenen met afstand tot de democratische rechtsstaat organiseren we laagdrempelige activiteiten in bijvoorbeeld buurthuizen of wijkcafés, in samenwerking met maatschappelijke organisaties. In aanloop naar de verkiezingen komen er extra informatiebijeenkomsten zodat mensen gemotiveerde keuzes kunnen maken.

Samen met ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is ProDemos actief met workshops over de rechtsstaat voor nieuwkomers, als voorbereiding op hun participatieverklaring.

En ProDemos blijft zich ook actief inzetten voor groepen die door heel andere oorzaken steun kunnen gebruiken bij actieve participatie in de democratie, zoals laaggeletterden en mensen met een beperking. Daarbij werken wij rond de verkiezingen weer samen met belangenorganisaties.

Rechtsstaat onder druk

Onze democratische rechtsstaat kan onder druk komen te staan door ontwikkelingen in de samenleving. Antidemocratische opvattingen en acties zorgen voor onrust en zijn soms bedreigend. We worden geconfronteerd met geïmporteerde dilemma's uit andere landen. De komst van asielzoekers maakt heel verschillende reacties los, variërend van inzet voor hulp tot verzet tegen opvangcentra.

Door kennisoverdracht, ontmoeting en debatten probeert ProDemos bij te dragen aan het verminderen van spanningen. We zien het als onze taak om duidelijk te maken wat de rechtsstaat betekent en hoe die is bedoeld om op een vreedzame manier over verschillen te praten en tot besluiten te komen.

Vanuit scholen is er veel belangstelling voor de combinatie van een gastles en een daarop volgend bezoek aan een rechtszaak. ProDemos wil de gerechtelijke instellingen verder ondersteunen in hun interactie met publiek, bij voorbeeld door een online reserveringssysteem en het trainen van rechtbankmedewerkers en nieuwe rechters die groepen ontvangen. ProDemos werkt daarnaast in programma's samen met de politie(academie). Eind 2017 is ProDemos weer organisator van de tweejaarlijkse Mr. Gonsalvesprijs voor vernieuwing op het gebied van de rechtshandhaving.

Arrangementen met provincies en gemeenten

Met de provincie Overijssel bestaat al sinds de oprichting van ProDemos een uitstekende samenwerking waarbij de provincie investeert om veel inwoners te bereiken. Dat dit loont, blijkt uit een verdubbeling in 2016 van de bezoekcijfers (4.000) ten opzichte van 2011.

ProDemos zal in 2017 de inspanningen opvoeren om meer van dit soort arrangementen te ontwikkelen.

Met partners in Utrecht (scholierenbezoek aan Fort De Bilt) en Amsterdam (verbouwing Stopera voor ontvangst van groepen) waren we bij het schrijven van dit Activiteitenprogramma concreet in gesprek. Ook voor de samenwerking met verschillende gemeenten en regio's in de provincies Zeeland en Friesland tekenden zich positieve ontwikkelingen af.

Met geïnteresseerde provincies en gemeenten willen we proeftuinen (pilots) inrichten voor het vinden van werkbare vormen van structurele samenwerking. De steun die ProDemos daarbij kan bieden varieert van het beschikbaar stellen van werkvormen en materialen tot het trainen van medewerkers en volksvertegenwoordigers om zelf groepen te kunnen ontvangen.

De reden om het zo aan te pakken is eenvoudigweg dat verdere uitbreiding van de missie van ProDemos alleen mogelijk is als gemeenten en provincies daarin zelf meer gaan investeren.

Europa

De Europese Unie maakt deel uit van het Nederlandse politieke bestel. Veel politieke en maatschappelijke vraagstukken hangen samen met internationale ontwikkelingen of hebben een Europese dimensie: Nederland is geen eiland. Voorlichting geven over het werken en functioneren van de EU is niet gemakkelijk. Brussel en Straatsburg zijn dichtbij, maar staan soms mijlenver weg in de beeldvorming van burgers, getuige bijvoorbeeld de Brexit. ProDemos zal steeds weer actief manieren zoeken om aan dit soort thema's aandacht te besteden.

Informatie over de EU maakt integraal onderdeel uit van onze scholierenprogramma's en we betrekken mensen ook bij Europa via het Europa Direct Informatie Centrum (EDIC). Maar ook in de vorm van debatten en colleges, een educatieve werkvorm rond de Europese Chocoladerichtlijn, activiteiten op de Dag van Europa (9 mei) en door samenwerking met en bezoek aan het Huis van Europa, de vertegenwoordiging in Nederland van het Europees Parlement en de Europese Commissie. Daarbij is ook aandacht nodig voor de rol van de Raad van Ministers, die vaak onderbelicht blijft.

Mede onder invloed van de actualiteit –vluchtelingen crisis, Brexit en spanningen met Turkije- zal Europa een belangrijke rol spelen in de verkiezingscampagnes. In 2017 vinden ook in Duitsland en Frankrijk verkiezingen plaats. De uitkomst hiervan zou het politieke landschap in Europa ingrijpend kunnen veranderen. Ook aan deze Europese en internationale ontwikkelingen zal ProDemos in zijn activiteiten in 2017 aandacht schenken.

Verkiezingen

De verkiezingen voor de Tweede Kamer staan gepland voor 15 maart 2017. Uiteraard zal ProDemos verschillende activiteiten ontplooiën om zoveel mogelijk kiesgerechtigden goed geïnformeerd de gang naar de stembus te laten maken. De verkiezingen vormen aanleiding om veel van onze structurele activiteiten in 2017 een aparte invulling te geven.

Naast informatie voor een breed publiek, onder meer via onze populaire kieszulp de StemWijzer, voert ProDemos in aanloop naar de verkiezingen ook activiteiten uit voor specifieke doelgroepen. Dat betreft mensen met een (licht) verstandelijke beperking, laaggeletterden en moeilijk bereikbare groepen met afstand tot de democratische rechtsstaat.

A ProDemos Binnenhof voor Bezoekers

Mensen horen en zien dagelijks nieuws uit politiek Den Haag via de media. Ze zien de gebouwen op en rond het Binnenhof en raken geïnteresseerd in hoe het er van binnen uitziet en wat zich daar afspeelt. Ook willen bezoekers de politici graag tegenkomen en aan het werk zien. ProDemos is dé organisatie voor rondleidingen door de Eerste en de Tweede Kamer en de Ridderzaal. De deelnemers zien en beleven de gebouwen en instellingen van democratie en rechtsstaat op en rond het Binnenhof en krijgen uitleg over ons democratisch stelsel.

De rondleidingen beginnen en eindigen in het Bezoekerscentrum van ProDemos op de Hofweg. De deelnemers betalen een bijdrage in de kosten.

Afhankelijk van de geboekte rondleiding kost een kaartje respectievelijk: € 5 (Ridderzaal), € 8,50 (Ridderzaal en Eerste of Tweede Kamer) en € 10 (Ridderzaal en beide Kamers).

Het Bezoekerscentrum is geopend op maandag t/m zaterdag van 9.30 uur tot 17.00 uur.

A1 Voor kinderen

A1.1.01 Kinderrondleiding Binnenhof en Ridderzaal

ProDemos organiseert ten minste één maal per week een spannende rondleiding speciaal voor kinderen van 6 t/m 12 jaar. In de schoolvakanties worden de rondleidingen dagelijks aangeboden.

Toegangsbewijzen kunnen via ons online reserveringssysteem worden besteld. Tijdens de kinderrondleiding ontdekken kinderen het Binnenhof met een koffertje vol bijzondere voorwerpen. Waar leest de koning de troonrede voor? En hoe ziet zijn troon eruit? De kinderen mogen van alles vragen en kunnen muntjes verdienen, die ze later als 'échte' ministers van Financiën mogen uitgeven. Waar zou het geld naartoe gaan als zij de baas waren?

A1.1.02 Kinderrijk

ProDemos organiseert vijf keer per jaar in de schoolvakantie het evenement *Kinderrijk*. Kinderrijk is een middag in politiek Den Haag voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 6 t/m 12 jaar. Er wordt op een leuke en laagdrempelige wijze aandacht besteed aan democratie en rechtsstaat, met een afwisseling van educatie en amusement. Vaak zijn er bijzondere gasten aanwezig met wie de kinderen in gesprek kunnen gaan, zoals Kamerleden of een rechter. De verkochte entreekaarten zijn inkomsten op het Activiteitenprogramma.

A2 Voor volwassenen

A2.1.01 Rondleidingen ProDemos Binnenhof voor een breed publiek

Het Bezoekerscentrum vormt voor veel activiteiten het begin- en eindpunt en het biedt ook zelfstandig veel informatie en een aantrekkelijk winkelaanbod. We organiseren zes dagen per week rondleidingen, wandelingen en audiotours. Ook zijn er speciale rondleidingen voor blinden en slechtzienden.

Tevens is er een steeds wisselend gezamenlijk aanbod met andere Haagse organisaties en instellingen, waaronder het Humanity House, de Gevangenpoort, het Huis van Europa, het Haags Historisch Museum en het Nationaal Archief.

Tot die gezamenlijke activiteiten behoren de Museumnacht, het Open Monumentenweekend, de Dag van de Architectuur, de Grondwetdag en de Haagse Vrijheidsweken. Toegangsbewijzen kunnen via een online reserveringssysteem op onze website worden besteld.

A2.1.02 3D Binnenhof-app voor een breed publiek

Sinds najaar 2016 is het met een app mogelijk op onderzoek uit te gaan op het Binnenhof. Met de app maken bezoekers een tijdreis over het Binnenhof. Aan de hand van 3D-modellen zien ze het verleden letterlijk voor hun ogen verrijzen.

De app presenteert vier periodes: 1630, 1860, 1970 en 2016. In elke periode kunnen gebruikers opzoek naar achtergrondinformatie, politieke feiten en weetjes, architectonische wetenswaardigheden en anekdotes.

In het Bezoekerscentrum van ProDemos kunnen belangstellenden tablets huren waarmee ze aan de hand van GPS het Binnenhof gaan verkennen. Daarnaast komt de app beschikbaar in Google Play en de appstore.

A2.1.05 Winkelorganisatie en webshop

Het Bezoekerscentrum heeft een uitgebreid winklassortiment aan kaarten, boeken, spellen en gadgets op het gebied van politiek, bestuur en rechtsstaat. Via de webshop op www.prodemos.nl kan ook een keur aan boeken, publicaties en (gratis) educatief materiaal worden besteld. De opbrengst uit verkoop vormt inkomsten op het Activiteitenprogramma.

A2.1.06 Ontwikkeling programma Bezoekerscentrum

In 2017 worden de rondleidingen en programma's van het Bezoekerscentrum geëvalueerd en aangepast. Informatie wordt beter toegankelijk gemaakt voor (nieuwe) begeleiders en we nemen enkele educatieve installaties op in het programma van een aantal rondleidingen.

A2.2.01 Presentaties en exposities

In 2015 en 2016 is geïnvesteerd in een groter bereik van bezoekers (zowel groepen als individuen) door uitbreiding en verdieping van het aanbod in ons gebouw aan de Hofweg.

Voor burgers die zich verder willen verdiepen, bijv. na de rondleidingen, zijn er aanvullende activiteiten bij ProDemos. Verdiepende activiteiten zijn onder meer tentoonstellingen (in de Ridderzaal en in de Achterkamer), de Beleving, het DemocratieLab en films ter ondersteuning van tentoonstellingen, lezingen of actuele thema's. ProDemos zoekt bij de exposities naar samenwerking met o.a. musea en archieven.

In het Bezoekerscentrum wordt in samenwerking met het Nationaal Archief wisselend een historisch archiefstuk gepresenteerd. Ook heeft ProDemos een expositieruimte in de ontvangstruimte van de Ridderzaal. Hier is een vaste tentoonstelling over de geschiedenis van Prinsjesdag ingericht.

Programma's op maat

Voor een groeiende en diverse groep belangstellenden verzorgt ProDemos programma's op maat. Deze programma's worden (dus) in opdracht en niet met subsidie uitgevoerd. Bedrijven, instellingen, ministeries en gemeenten weten hiervoor de weg naar ProDemos steeds beter te vinden.

Rondleidingen op het Binnenhof maken vaak ook deel uit van deze programma's, maar daarnaast verzorgen medewerkers van ProDemos of gastdocenten ook inleidingen of korte colleges over onderwerpen op het gebied van democratie, rechtsstaat, kiesstelsel, enz. Steeds vaker worden aangepaste modules uit de programma's voor scholieren ingezet, zoals het simulatiespel in de Parlementszaal van ProDemos of het DemocratieLab.

Ook buitenlandse groepen maken steeds meer gebruik van de programma's op maat. Via internationale organisaties, ambassades en ministeries komen regelmatig buitenlandse of internationale delegaties op bezoek. Meestal verzorgt ProDemos dan een korte introductie op het Nederlandse politieke bestel in combinatie met een rondleiding door één of meer gebouwen.

A ProDemos Binnenhof voor Bezoekers

Bereik:

Subsidie BZK en Staten-Generaal:

<i>Kinderrondleiding Binnenhof en Ridderzaal</i>	<i>2.500</i>
<i>Kinderrijk</i>	<i>500</i>
<i>Rondleidingen Binnenhof voor een breed publiek</i>	<i>44.500</i>
<i>Presentaties en exposities</i>	<i>20.000</i>
<i>Winkelorganisatie en webshop</i>	<i>20.000</i>

Opdrachten:

<i>Programma's op maat</i>	<i>p.m.</i>
----------------------------	-------------

B ProDemos Binnenhof voor Scholen

ProDemos Binnenhof voor Scholen (PBS) biedt scholen een gratis educatief programma in politiek Den Haag. Op een aantrekkelijke en laagdrempelige wijze maken de leerlingen kennis met onze democratische rechtsstaat en de politieke wereld op en rond het Binnenhof.

De Eerste en Tweede Kamer zijn onze meest vanzelfsprekende partners, maar ook staan er voor sommige groepen bezoeken aan het Huis van Europa en de Raad van State op het programma. In de Tweede Kamer spreken de leerlingen met Kamerleden, in het Huis van Europa ontmoeten zij Europarlementariërs. Bij de Raad van State wordt een casus uit de praktijk besproken met een daar werkzame jurist.

Al onze programma's worden geleid door enthousiaste en betrokken begeleiders. Zij ontvangen de groepen in het Bezoekerscentrum van ProDemos op de Hofweg. In onze educatieve ruimten verzorgen zij allerlei activerende werkvormen en educatieve programma's. Daarna nemen ze de leerlingen mee op bezoek naar het tegenover gelegen Binnenhof. Voor alle onderwijsniveaus zijn werkvormen en programma's ontwikkeld.

Leerlingen uit het voortgezet onderwijs verkennen het Binnenhof met onze interactieve speurtocht, de Binnenhof-app. Een Kamerdebat wordt nagespeeld met onze vernieuwde Kamerdebatsimulatie. Door inzet van digitale hulpmiddelen slagen wij er in de hele groep te activeren en deel te laten nemen aan een parlementair debat in onze nagebouwde Tweede Kamerzaal.

In het najaar van 2016 is de Experience in gebruik genomen. Leerlingen en andere bezoekers belanden in een politieke crisis: er is een uitbraak van een gevaarlijk kippenvirus. Met welke belangen moet de politiek rekening houden? En hoe zorg je ervoor dat je wordt gehoord in crisistijd?

Onder tijdsdruk moeten de deelnemers in de rol van bezorgde ouders, relaxte jongeren of getroffen boeren kruipen en relevante argumenten verzamelen en ordenen.

Wie heeft het best gelobbyd? Bij de terugkoppeling wordt bekend hoe politiek Den Haag in deze situatie heeft gehandeld. Ondanks de tijdsdruk en de roep om krachtig beleid heeft de politiek (toch) geprobeerd rekening te houden met meerdere belangen. In een groot deel van de programma's in Den Haag doorlopen bezoekers dit spectaculaire nieuwe onderdeel.

ProDemos Binnenhof voor Scholen heeft niet alleen een aanbod voor leerlingen, maar ook voor docenten en aankomende docenten. Leerkrachten maken zo op een andere manier kennis met de instituties op het Binnenhof, waardoor zij hun taak op het terrein van democratische burgerschapsvorming beter kunnen vervullen.

Onze programmatische voorbereiding op de grootschalige renovatie van het Binnenhof gaat ook in 2017 door. De inzet blijft om ook gedurende de jarenlange verbouwing scholieren en andere bezoekers te ontvangen en het aantal bezoekers tenminste op peil te houden. Het aantal van 85.000 scholieren dat wij jaarlijks ontvangen, stuit nu al op de grenzen van de faciliteiten (m.n. beveiliging) op het Binnenhof.

Tot aan de renovatie, die vermoedelijk in 2020 van start gaat, zijn er daarom zeer beperkte mogelijkheden voor verdere groei. Het jaar 2017 kan daardoor worden benut om -na jaren van intensieve groei- de kwaliteit van onze programma's verder te ontwikkelen en goede voorbereidingen te treffen voor de uitdagende jaren van de renovatie.

B1 Voor kinderen en jongeren

B1.1 ProDemos Binnenhof basisonderwijs

ProDemos biedt dit programma aan in samenwerking met miniatuurstad Madurodam. De leerlingen spelen in Madurodam het educatieve rollenspel Democracy. Zij beslissen op democratische wijze wat er in de stad Democracy gebouwd gaat worden. Daarna spelen ze rond het miniatuur-Binnenhof het digitale spel Kindermiljoenennota: *Hoe zouden uw leerlingen het geld uit de rijksbegroting verdelen?* Het programma sluit af met een bezoek aan het echte Binnenhof en een rondleiding door de Tweede Kamer. Zo leren kinderen uit de groepen 7 en 8 op speelse wijze hoe de (landelijke) politiek werkt.

B1.2 ProDemos Binnenhof voortgezet onderwijs

In het aanbod voor het voortgezet onderwijs spelen de elementen *beleven en ervaren* een centrale rol. ProDemos biedt een ervaring die anders is dan een les op school. De dag die leerlingen en docenten in Den Haag als centrum van de landspolitiek meemaken blijkt van grote waarde en betekenis te zijn, zowel voor de lespraktijk als voor de politieke interesse en attitude.

De programma's voor het voortgezet onderwijs en mbo worden afgestemd op de verschillende doelgroepen (leerlingen uit vmbo, havo en vwo en studenten uit het mbo). Voor bezoek aan de Ridderzaal betalen scholen een bijdrage in de kosten van € 3 per deelnemer.

Een vergelijkbaar programma als voor het voortgezet onderwijs wordt ook voor studenten uitgevoerd. Ook hiervoor wordt een bijdrage gevraagd. Deze bijdragen vormen inkomsten op het Activiteitenprogramma.

Naast een programma van een hele en een halve dag bieden we ook het 'politiek uurtje' aan: met dit aanbod kunnen scholen die niet kunnen deelnemen aan het educatieve programma toch met een begeleider de Tweede Kamer bezoeken.

B1.2.01 Maatschappelijke stage Tweede Kamer

De maatschappelijke stage is een intensieve vierdaagse kennismaking met de Tweede Kamer voor leerlingen uit het vmbo. Tijdens deze stage nemen leerlingen een kijkje achter de schermen van de Tweede Kamer. Het is niet alleen een meeloopstage, van de leerlingen wordt een actieve inzet verwacht.

B1.3 ProDemos Binnenhof mbo

Het programma van ProDemos Binnenhof voor het voortgezet onderwijs wordt in aangepaste vorm ook aangeboden aan studenten uit het mbo.

B1.4 ProDemos Binnenhof praktijkonderwijs

ProDemos wil leerlingen uit het praktijkonderwijs laten zien dat politiek dichterbij is dan je denkt. Daarom hebben we een programma van een halve dag ontwikkeld dat zich specifiek op deze doelgroep richt, met onderdelen die niet te ‘talig’ zijn. Met ingang van het schooljaar 2016-2017 nemen we in het programma voor praktijkscholen een speciale variant van het spel Democracy op.

B1.5.01 Ontwikkeling programma’s

De educatieve programma’s van ProDemos zijn niet statisch, maar worden voortdurend verder ontwikkeld. De programmaontwikkeling bij ProDemos is een cyclus van observeren, evalueren, aanpassen of iets nieuws ontwikkelen, en vervolgens de cyclus opnieuw doorlopen. In een aantal programma’s hebben we in 2016 nieuwe onderdelen toegevoegd. Ook in 2017 zullen we programma’s aanpassen aan de actualiteit, zoals de Tweede Kamerverkiezingen en ontwikkelingen op Europees niveau, zoals de vluchtelingencrisis en de Brexit.

B1.5.02 Onderhoud interactieve onderdelen programma’s

Bij steeds meer onderdelen speelt techniek een (grote) rol. Ook na oplevering is hiervoor zorg en aandacht nodig. We monitoren zorgvuldig of onze programma’s in technisch opzicht nog goed functioneren en passen waar nodig ook de functionaliteit en inhoudelijke werking aan.

B1.5.03 Evaluatie programma’s

De programma’s voor scholen en docenten worden intensief gemonitord en geëvalueerd door de gebruikers (docenten en leerlingen). Naast deze evaluaties worden programma’s geobserveerd door coaches die verantwoordelijk zijn voor de training van begeleiders, maar ook door medewerkers van de dienst Educatie. Deze gegevens worden onderling uitgewisseld en meerdere malen per jaar geëvalueerd. De uitkomsten van deze evaluatie zijn de basis voor eventuele bijstelling of uitbreiding van de programma’s en van de inhoud van trainingen voor begeleiders. Zo werken we continu aan een goede kwaliteit van ons aanbod.

B3 Voor professionals

ProDemos biedt niet alleen programma’s voor leerlingen, maar ook voor (aankomende) docenten. We bieden de docent handvatten voor het op een aansprekende manier behandelen van de thema’s democratie en rechtsstaat in de klas. Daarmee bereiken wij indirect een groter en langduriger leereffect bij scholieren in het land. Het werken met docenten versterkt de band met deze groep en het houdt ons scherp en op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen in het onderwijs. Tenslotte biedt het ons de kans om ook een aanbod te doen naar aanleiding van actuele thema’s, zoals radicalisering.

B3.1.01 Politiek voor pabo's ProDemos Binnenhof

ProDemos biedt groepen pabo-studenten een educatief programma in Den Haag. Tijdens dit programma geeft de begeleider speciale aandacht aan de didactische achtergrond van onze educatieve programma’s. De aankomende docenten maken zo kennis met de politiek en de instellingen op en rond het Binnenhof, maar ook met de manier waarop kinderen kunnen worden geënthousiasmeerd voor de thema’s democratie en rechtsstaat. Ook krijgen ze veel praktische lesideeën en werkvormen aangereikt, die ze kunnen gebruiken als ze zelf voor de klas staan.

Het is belangrijk dat de toekomstige leerkrachten in het basisonderwijs met hun leerlingen actief werken aan democratisch burgerschap, zeker rond belangrijke gebeurtenissen als verkiezingen.

B3.2.01 Docentendag Maatschappijleer

Op donderdagavond 16 en vrijdag 17 februari 2017 organiseert ProDemos samen met de vakvereniging NVLM de jaarlijkse Docentendag Maatschappijleer. Het programma biedt inhoudelijke lezingen, workshops en excursies die de lespraktijk verrijken. Omdat de doelstellingen van maatschappijleer in het verlengde van de educatieve doelstellingen van ProDemos liggen, dragen we zo bij aan de verdieping en verbreding van de kennis en vaardigheden van docenten. Daarnaast heeft het voor ProDemos een meerwaarde om ca. 400 docenten in ons pand te hebben om onze educatieve programma's en materialen aan te laten zien. De deelnemersbijdragen van de docenten vormen inkomsten op het Activiteitenprogramma.

B3.2.02 Conferentie Vereniging van docenten Geschiedenis in Nederland

In maart organiseert ProDemos samen met de vakvereniging VGN de jaarlijkse conferentie voor docenten Geschiedenis. Het programma biedt inhoudelijke lezingen en workshops die de lespraktijk verrijken. De VGN-conferentie vindt elk jaar op een andere locatie plaats. Voor de conferentie in 2017 is samenwerking met ProDemos gezocht: de verkiezingen en het rapport Onderwijs2032 van de Commissie-Schnabel (waarin burgerschap een grote rol speelt) waren daarvoor de aanleiding. Voor ProDemos is dit een mooie kans om bij te dragen aan de verdieping en verbreding van de kennis en vaardigheden van geschiedenisdocenten. De deelnemersbijdragen van de docenten vormen inkomsten op het Activiteitenprogramma.

B3.2.03 ProDemos Binnenhof voor leraren in opleiding

ProDemos biedt aankomende leraren in het voortgezet onderwijs een gratis educatief programma in Den Haag. Tijdens dit programma bezoeken de studenten onder meer de Tweede Kamer. Zij leren hoe de democratische rechtsstaat functioneert en maken kennis met de onderwijsprojecten van ProDemos. Ook krijgen ze veel praktische lesideeën en werkvormen, die ze kunnen gebruiken als ze zelf voor de klas staan.

B3.2.04 Kamerdebat in de Klas

In dit speciale programma voor docenten en leraren in opleiding maken zij kennis met de spelregels van het Kamerdebat, zodat zij leerlingen op school spelenderwijs duidelijk kunnen maken wat democratie inhoudt en hoe de politiek werkt.

De deelnemers krijgen tijdens een workshop praktische tips om een Kamerdebat in de klas na te kunnen spelen. De workshops vinden plaats in het Tweede Kamergebouw. Na de workshop Kamerdebat in de klas krijgen de deelnemers een rondleiding in de Tweede Kamer.

(Zie voor inhoudelijk aanbod voor docenten ook project C1.2.03 Onderwijskrant Actueel)

B ProDemos Binnenhof voor Scholen

Bereik:

Subsidie BZK en Staten-Generaal:

<i>ProDemos Binnenhof basis- en voortgezet onderwijs, mbo en leraren in opleiding</i>	85.000
<i>Maatschappelijke stage Tweede Kamer</i>	75
<i>Docentendag Maatschappijleer</i>	400
<i>Conferentie Vereniging van docenten Geschiedenis</i>	250
<i>Kamerdebat in de Klas</i>	200

C ProDemos op School

Burgerschapsvorming voor kinderen en jongeren kan niet beperkt blijven tot een bezoek aan Den Haag. Om te zorgen dat leerlingen vaker en op verschillende manieren in aanraking komen met democratie en rechtsstaat voert ProDemos ook een aantal projecten uit op of voor scholen.

In het mbo neemt de burgerschapsvorming waaraan ProDemos werkt een bescheiden plek in. ProDemos heeft echter geen middelen om structureel het vak burgerschapsvorming verder te ontwikkelen met de ROC's. Daarom kiezen we er voor om docenten te steunen en tools te bieden voor hun werk.

Samenwerking met het Netwerk Burgerschap Mbo biedt daarvoor een nuttig platform.

In de paragraaf ProDemos online worden deze tools en de inzet gedurende de komende verkiezingen uitvoeriger toegelicht.

Verder spelen we in onze activiteiten en materialen –bijv. de Onderwijskrant Actueel- ook in op de situatie in Europa en elders in de wereld, met aandacht voor onder meer de vluchtelingen crisis, de Brexit, verkiezingen in Duitsland en Frankrijk en terrorisme.

C1 Voor kinderen en jongeren

In 2017 vinden weer verkiezingen voor de Tweede Kamer plaats. ProDemos speelt een centrale rol in het betrekken van volwassenen, jongeren en kinderen bij deze verkiezingen. De doelgroep die nog niet stemgerechtigd is, laten we in verschillende projecten actief kennismaken met het kiesrecht en ons politieke systeem.

C1.1 Voor leerlingen in het basisonderwijs

C1.1.01 Kinderverkiezingen

Met de website www.kinderverkiezingen.nl kunnen leerkrachten hun eigen Kinderverkiezingen organiseren. Zo biedt ProDemos een platform waarop leerkrachten hun leerlingen actief kunnen betrekken bij de verkiezingen.

C1.1.02 Verkiezingspakket basisonderwijs

Kinderen op de basisschool zijn natuurlijk nog niet stemgerechtigd. Maar ze hebben indirect wel met verkiezingen te maken, doordat hun ouders en grootouders gaan stemmen en vaak ook doordat op hun school een stemlokaal is ingericht. ProDemos besteedt daarom ook voor deze doelgroep aandacht aan een democratisch recht als stemmen. Ter voorbereiding op verkiezingen maakte ProDemos tot nu toe kinderkranten. In 2017 ontwikkelen we lesmateriaal in een andere vorm: een doe-boek over het thema verkiezingen. Kinderen gaan met dit boek op een speelse manier aan de slag met verkiezingen, kiesrecht en politiek. Door het gebruik van nieuwe educatieve invalshoeken willen we de afzet van onze materialen en het educatieve effect ervan verhogen.

C1.1.03 Lespakket Derde Kamer

De Staten-Generaal bestaan uit de Eerste en de Tweede Kamer. Met een knipoog hiernaar heeft het parlement een lespakket de 'Derde Kamer' genoemd. Dit lesprogramma staat in het teken van de 'Week van de politiek'.

In deze week valt Prinsjesdag. De derde dinsdag van september is een belangrijke dag voor het landsbestuur, want dan wordt het nieuwe parlementaire jaar geopend. De 'Week van de politiek' vormt dan ook een goede aanleiding om in de klas aandacht te besteden aan politiek en democratie. Wat doen de Eerste Kamer en de Tweede Kamer? Wie mogen er stemmen? En wie is de baas van Nederland? Het project is een initiatief van de Eerste en Tweede Kamer, in samenwerking met ProDemos. De uitvoering van het project is vanaf 2016 in handen van ProDemos en de Eerste Kamer. In 2016 is het lespakket vernieuwd. In 2017 zal de website www.derdekamer.nl worden aangepast.

C1.1.04 'Aan de slag met'

ProDemos stuurt ongeveer vijf keer per jaar digitaal een toegankelijke werkvorm naar docenten in het basisonderwijs. In de lessen van groep 7 en 8 kunnen leerkrachten dan aandacht schenken aan actuele ontwikkelingen op het gebied van rechtsstaat en democratie.

C1.2 Voor leerlingen in het voortgezet onderwijs

C1.2.01 Scholierenverkiezingen

In aanloop naar de landelijke verkiezingen organiseert ProDemos scholierenverkiezingen voor leerlingen in het voortgezet onderwijs en het mbo. Zo betrekken we ook degenen die nog (net) niet mogen stemmen actief bij de verkiezingen. De leerlingen maken op een aansprekende manier kennis met ons kiesrecht en het politieke systeem in Nederland.

De Universiteit van Amsterdam en de Hogeschool van Amsterdam doen in 2017 gezamenlijk onderzoek naar de wijze waarop Scholierenverkiezingen bijdragen aan de politieke socialisatie van jongeren.

C1.2.02 Verkiezingspakket voortgezet onderwijs

Als voorbereiding op verkiezingen maakte ProDemos tot nu toe onderwijskranten. Voor de landelijke verkiezingen in 2017 gaan we werken met andere vormen, zoals een magazine. Door de inzet van nieuwe middelen en vormen willen we de afzet van onze materialen en het educatieve effect ervan verhogen.

C1.2.03 Onderwijskrant Actueel

De Onderwijskrant Actueel is een mailing waarin ProDemos vier kant-en-klare lesformats aanbiedt over een actueel onderwerp dat raakt aan democratie en rechtsstaat. Zo verscheen in 2016 bijvoorbeeld een Onderwijskrant Actueel over de Brexit. De onderwijskrant verschijnt ten minste vijf keer per jaar. Hiermee geeft ProDemos docenten een handvat om in de les de actualiteit te behandelen en te koppelen aan ons staats- en rechtsbestel. We zien dat deze vorm goed werkt, want de Onderwijskrant Actueel heeft circa 2.800 abonnees.

C1.2.04 Werkvormenboekjes

ProDemos heeft inmiddels een zestal werkvormenboekjes uitgebracht voor docenten in het basis- en voortgezet onderwijs. Bij een nieuwe druk worden deze werkvormenboekjes geactualiseerd.

Docenten kunnen met de interactieve werkvormen uit de boekjes de werkwijze van ProDemos ook in hun klas toepassen.

C1.2.05 Lesmateriaal op de website

ProDemos houdt het lesmateriaal dat op de website www.prodemos.nl staat actueel. Dat geldt ook voor de digitale dossiers waarvan leerlingen gebruik kunnen maken voor spreekbeurten, presentaties en werkstukken. Als bij andere projecten lesmateriaal wordt geproduceerd, voegen we dat toe aan het aanbod op de website.

In 2016 is een handige zoekfunctie op de website geplaatst, waarmee werkvormen over allerlei thema's te vinden zijn.

C1.3 Voor studenten in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo)**C1.3.01 Gastlessen mbo**

Mbo-docenten kunnen kiezen uit een aantal verschillende gastlessen over politiek, democratie en rechtsstaat. Een enthousiaste en getrainde gastdocent van ProDemos komt over het gekozen onderwerp een gastles verzorgen. In 2017 introduceren we weer een aantal nieuwe gastlessen voor deze doelgroep. Medewerkers van de dienst Educatie zoeken regelmatig contact met docenten en studenten in het mbo om te horen of onze ideeën aanslaan en om op de hoogte te blijven van nieuwe ontwikkelingen in het mbo op het gebied van burgerschap.

C1.3.02 Jongerenkamer.nl

Hoe breng je politiek dichterbij jongeren? Door ze in de huid van politici te laten kruipen. Samenwerken, debatteren, compromissen sluiten: met het lespakket en digitale ondersteuning via de website jongerenkamer.nl ervaren studenten hoe democratie in de praktijk werkt. Docenten kunnen hier het lespakket aanvragen, deels downloaden en meer informatie vinden.

C1.4 Voor (jonge) mensen met een verstandelijke beperking**C1.4.01 Onderwijsvorm Politiek in Praktijk**

ProDemos stuurt circa vijf keer per jaar digitaal een toegankelijke werkvorm naar docenten in het praktijkonderwijs.

We willen hen daarmee een handvat geven om burgerschap en actualiteit op een toegankelijke manier te behandelen in de klas, zodat de les aansluit bij de leefwereld van de leerlingen.

C3 Voor professionals: docenten

ProDemos biedt niet alleen programma's voor leerlingen, maar ook voor (aankomende) docenten. Door de docent handvatten te bieden om het thema democratie en rechtsstaat op een aansprekende manier te behandelen, bereiken wij indirect meer en langduriger effect bij leerlingen. Bovendien houden we met dit aanbod goed contact met docenten, wat het enthousiasme voor klassenbezoeken kan voeden.

C3.1.01 Workshops op pabo's

ProDemos biedt workshops aan op pabo's door het hele land. De docenten in opleiding leren in de workshop hoe onze democratische rechtsstaat in elkaar zit, maar ze krijgen ook praktische lesideeën en werkvormen mee, zodat ze deze informatie kunnen gebruiken als ze zelf voor de klas staan.

Ook zien ze hoe ProDemos leerlingen uit groep 7 en 8 betreft bij de democratische rechtsstaat. De workshops kunnen worden geboekt via het online planningsysteem op onze website.

C3.2.01 Workshops voor leraren (in opleiding)

ProDemos verzorgt workshops voor docenten geschiedenis (in opleiding) en docenten maatschappijleer (in opleiding). In deze workshops presenteren wij een *best of*: onze meest gewaardeerde werkvormen. Er zijn workshops met verschillende thema's: staatsinrichting, politiek, rechtsstaat en de Europese Unie. Er is ook een workshop met werkvormen die vooral geschikt zijn voor het vmbo. De workshops kunnen via het online planningsysteem van ProDemos worden geboekt.

C3.2.02 Vakblad en website Maatschappij & Politiek

Omdat de doelstellingen van maatschappijleer in het verlengde liggen van de educatieve doelstellingen van ProDemos, dragen we via het vakblad Maatschappij & Politiek bij aan de verdieping en verbreding van de kennis en vaardigheden van docenten maatschappijleer.

In 2017 zal ProDemos het vakblad M & P zeven keer uitbrengen. Ook wordt de gelijknamige website onderhouden.

De abonnementsgelden en advertenties vormen inkomsten op het Activiteitenprogramma.

C3.2.03 Studiedagen, stands, materialen

ProDemos is op studiedagen en congressen voor docenten aanwezig om hen zo kennis te laten maken met onze organisatie en de projecten en werkvormen die wij ontwikkelen. Zo kunnen meer leerkrachten en docenten gebruik maken van het aanbod van ProDemos. In 2017 heeft ProDemos weer een stand op de Nationale Onderwijs Tentoonstelling van 24 tot 29 januari in de Jaarbeurs te Utrecht. De NOT is de grootste vakbeurs voor professionals in het basis- en voortgezet onderwijs en het middelbaar beroeps-onderwijs.

C ProDemos op school

Subsidie BZK en Staten-Generaal:

<i>Kinderverkiezingen</i>	1.000 scholen
<i>Aan de slag met</i>	2.500 leerlingen
<i>Lespakket Derde Kamer</i>	125.000 leerlingen
<i>Verkiezingspakket basisonderwijs</i>	7.000 leerlingen
<i>Scholierenverkiezingen</i>	100.000 leerlingen
<i>Verkiezingspakket voortgezet onderwijs</i>	7.000 leerlingen
<i>Onderwijskrant Actueel</i>	2.800 abonnees
<i>Politiek in Praktijk: lesmateriaal voor praktijkscholen</i>	1.200 abonnees
<i>Aan de slag met: lesmateriaal voor het basisonderwijs</i>	700 abonnees
<i>Werkvormenboekje basis- en voortgezet onderwijs</i>	500 boekjes
<i>Lesmateriaal op de website</i>	15.000 downloads
<i>Digitaal lesmateriaal</i>	4.500 lezers
<i>Gastlessen mbo</i>	7.000 leerlingen
<i>Jongerenkamer.nl</i>	p.m.
<i>Onderwijswerkform Politiek in Praktijk</i>	675 docenten
<i>Workshops op pabo's</i>	500 studenten
<i>Workshops voor leraren (in opleiding)</i>	400 leraren (in opleiding)
<i>Maatschappij & Politiek (vakblad)</i>	600 abonnees
<i>Maatschappij & Politiek (website)</i>	5.000 bezoekers
<i>Studiedagen, stands, materialen</i>	2.000 docenten

Bereik:

D ProDemos in Gemeenten en Provincies

ProDemos werkt samen met overheden en maatschappelijke organisaties overal in het land. In 2016 hebben we met meer dan honderd gemeenten en provincies activiteiten georganiseerd. De projecten en programma's van ProDemos worden gewaardeerd en steeds meer organisaties en bestuurders denken na over een structureler aanbod voor hun inwoners.

De ambities van ProDemos zijn groter dan de beschikbare subsidiemiddelen toelaten. Daarom wil ProDemos de komende jaren via verschillende arrangementen samenwerken met gemeenten en provincies. De activiteiten die wij de afgelopen jaren hebben georganiseerd blijven wij aanbieden. In aanvulling hierop willen wij gemeenten en provincies die een structureel aanbod voor hun inwoners (willen gaan) bieden extra ondersteunen. Met onder meer formats, trainingen en materiaal. Bij het onderdeel pilots gaan we hier dieper op in.

Verkiezingen

De dienst Op Locatie voert in 2017 niet alleen allerlei activiteiten uit rond de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart, maar treft ook al voorbereidingen in verband met de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018.

In 2016 organiseerden wij met (extra) steun van het ministerie van BZK de cursus Politiek Actief in 20 regio's met in totaal meer dan 60 gemeenten. Deze cursus is gericht op inwoners die graag meer willen weten over de gemeentepolitiek en erover denken zelf actief te worden. Het raadslidmaatschap is uiteraard één van de mogelijkheden. We hopen deze activiteit in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen én daarna te kunnen voortzetten.

Hieronder volgt een opsomming van de geplande inzet van de dienst Op Locatie in aanloop naar de landelijke verkiezingen. De activiteiten omvatten niet alleen informatiebijeenkomsten, maar ook digitale tools zoals onze bekende websites in verkiezingstijd. Veel van onze structurele activiteiten krijgen in verkiezingstijd een aparte invulling. Deze staan daarom elders in dit Activiteitenprogramma uitvoeriger beschreven.

Voor mensen met een (licht) verstandelijke beperking

Wij willen deze doelgroep van informatie voorzien op het juiste niveau, waardoor zij net als ieder ander hun stem kunnen laten horen. Onder de noemer 'Stem jij ook?' organiseren wij samen met MEE NL en Leder(in) verschillende activiteiten. Voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 gaat ProDemos de informatie actualiseren op de website www.stemjijook.nu en worden 20 informatiebijeenkomsten georganiseerd.

Voor een aantal andere activiteiten zal aanvullende financiering worden gezocht, zoals voor een landelijke Kiezersdag in Den Haag. Zo'n 120 mensen met een beperking krijgen daar op een speelse manier informatie over de verkiezingen (de politieke partijen die meedoen, de rol van de Tweede Kamer en hoe de stemprocedure werkt). Ze bezoeken de Tweede Kamer en gaan in gesprek met Kamerleden. Met aanvullende financiering willen we ook een speciale verkiezingskrant maken en meer informatiebijeenkomsten organiseren, bovenop de 20 al geplande sessies.

Voor laaggeletterden

In samenwerking met de Stichting Lezen en Schrijven zal net als bij de voorgaande verkiezingen weer een verkiezingskrant in eenvoudige taal worden samengesteld.

Hierin wordt aandacht besteed aan de belangrijkste onderwerpen, de politieke partijen, hoe je een keuze kunt maken, maar ook voor wie er eigenlijk gestemd kan worden en hoe het stemmen werkt.

Voor mensen met afstand tot de politiek

In samenwerking met maatschappelijke partners zoals de Stichting Resto VanHarte, migrantenorganisaties en de Nederlandse Vrouwenraad zal ProDemos rond de honderd informatiebijeenkomsten organiseren. Het structurele aanbod 'ProDemos schuift aan: Democratie leeft!' wordt hierbij op maat aangepast voor de Tweede Kamerverkiezingen.

We informeren de deelnemers op een luchtige manier en met veel interactieve onderdelen: waar gaan de verkiezingen over? Hoe bepaal je welke partij het beste bij jou past? En hoe gaat het stemmen eigenlijk in zijn werk?

StemWijzer en meer

Uiteraard geen verkiezingen zonder de bekendste educatieve stemhulp van ons land, de StemWijzer. ProDemos wil ook dit keer weer miljoenen mensen inzicht geven in de belangrijkste verkiezingsonderwerpen en de standpunten van de partijen. Verder zullen de volgende websites worden geactualiseerd dan wel extra gepromoot: de StemmenTracker, het Stemexamen en de Partijenwijzer.

D1 Kinderen en jongeren

D1.1 Voor leerlingen in het basisonderwijs

D1.1.01 Democracy

Met de denkbeeldige stad Democracy leren kinderen uit groep 7 en 8 van het basisonderwijs spelenderwijs hoe het lokale bestuur werkt. Het is een twee uur durend educatief rollenspel met mooi vormgegeven elementen (bijv. een school of een fabriek voorstellend). Samen bouwen de kinderen een stad. Ze richten daarvoor verschillende politieke partijen op. Tijdens het spel ervaren ze dat overleg, argumentatie, meerderheid en consensus nodig zijn in een democratische samenleving.

ProDemos verzorgt het werkmateriaal, de inhoud en de begeleiding van het spel. De gemeente zorgt voor de locatie, faciliteiten, catering en uitnodiging van de raadsleden. Als een gemeente liever zelf Democracy wil begeleiden, bijvoorbeeld door medewerkers of raadsleden, kan ProDemos helpen met werkmethoden, materiaal en trainingen. Er is een speciale kostenregeling, die vermeld staat op onze website. Uitvoerings- en vervoerskosten vormen inkomsten op het Activiteitenprogramma.

D1.1.02 Kindergemeenteraad (KGR)

Het project Kindergemeenteraad laat leerlingen van groep 7 en 8 zien hoe beleid tot stand komt. De leerlingen gaan op de stoel van een gemeenteraadslid zitten en bedenken concrete plannen die in de gemeente kunnen worden uitgevoerd. Tijdens de afsluitende vergadering, meestal geleid door de burgemeester en met veel enthousiaste (groot)ouders op de publieke tribune, nemen de kinderen zelf een politiek besluit over de plannen.

Zo leren ze hoe de lokale democratie werkt en hoe het toegaat op het gemeentehuis. Het project bestaat uit een voortraject op school en een middag in het gemeentehuis. De gemeenten betalen grotendeels de uitvoeringskosten.

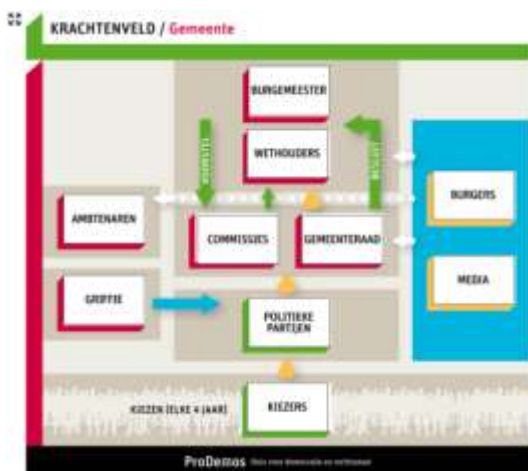
Sinds kort biedt ProDemos ook een combinatie van Democracy en de Kindergemeenteraad aan. Democracy zorgt dan voor een eerste kennismaking met de gemeente en de lokale democratie. De Kindergemeenteraad biedt verdere verdieping en de kinderen gaan met een eigen project aan de slag.

D1.2 Voor leerlingen in het voortgezet onderwijs

D1.2.01 Jongerengemeenteraad (JGR)

Het project Jongerengemeenteraad laat leerlingen uit het voortgezet onderwijs zien hoe lokaal beleid tot stand komt. De leerlingen werken zelf een project uit, vragen ambtenaren en raadsleden om advies en nemen in een eigen 'raadsvergadering' een écht besluit. Met dit dagvullende programma leren ze hoe de lokale democratie werkt en hoe het toegaat op het gemeentehuis. De gemeenten betalen het grootste deel van de uitvoeringskosten.

D1.2.02 Klassenbezoek@Gemeentehuis

Klassenbezoek@Gemeentehuis is bestemd voor leerlingen in het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroeps-onderwijs. De leerlingen krijgen een gevarieerd en actief twee uur durend programma aangeboden, afgestemd op het onderwijsniveau van de groep. We maken ze wegwijs op het gemeentehuis en zorgen voor een kennismaking met de lokale politiek. Een gesprek met de echte raadsleden mag natuurlijk niet ontbreken. Een programma ziet er bijv. als volgt uit (voor vmbo gl-tl, havo/vwo en mbo niveau 3 en 4):

- Krachtenveld Gemeente (zie illustratie)
- Politiek rollenspel (leerlingen kruipen in de huid van raadsleden en gaan met elkaar in debat)
- Vraaggesprek met raadsleden.

D1.2.03 en D1.2.04 (Jong) Overijssel doet mee!

In 2011 gingen ProDemos en de provincie Overijssel een nauwe samenwerking aan om een structureel aanbod op te zetten. Voor jong en oud, maar met speciale aandacht voor scholieren. Onder de noemer '(Jong) Overijssel doet mee!' heeft de provincie met ondersteuning van ProDemos een breed programma ontwikkeld en de samenwerking gezocht met scholen én gemeenten.

Zo hebben in 2016 zo'n 4.000 leerlingen op een laagdrempelige manier een programma kunnen volgen, variërend van een gastles in de klas tot een politiek rollenspel in het provincie- of gemeentehuis. Veel scholieren spelen het Democratiespel. Tijdens het spel kruipen de deelnemers in de huid van een politicus. Ze worden ingedeeld bij een politieke partij en vormen zich een mening over een voorstel over een actueel onderwerp. Daarop volgt een debat met elkaar en met een volksvertegenwoordiger. Dat de gezamenlijke inspanning van ProDemos en de provincie Overijssel loont, blijkt uit de nog steeds stijgende deelnamecijfers. Wij zijn trots op een partner als Overijssel en zetten de samenwerking ook in 2017 graag voort.

D1.2.05 Klassenbezoek@Provinciehuis en het Provinciespel

Zet in op de jeugd en betrek jongeren bij de provincie! Als het aan ProDemos ligt, zou elke provincie een structureel aanbod aan jongeren moeten doen om kennis te maken met het provinciebestuur. Er wordt sinds enkele jaren samengewerkt met de provincies Noord- en Zuid-Holland en Noord-Brabant. In 2016 zijn de eerste activiteiten georganiseerd met de provincies Limburg en Drenthe.

Voor scholieren die een bezoek aan het provinciehuis brengen, hebben we sinds kort een nieuwe werkvorm: *Het Provinciespel; bouw je eigen provincie!*

De werkvorm is een variant op het simulatiespel Democracy dat inmiddels in meer dan 50 gemeenten is uitgevoerd. We hebben dit spel laten aanpassen speciaal voor de lagere niveaus uit het (v)mbo en het praktijkonderwijs. In dit onderwijsniveau zitten veel scholieren met een grote afstand tot de democratische rechtsstaat. Wat vinden zij van het openbaar vervoer, de natuur en woningbouw? Moeten er windmolens komen? Moet er geïnvesteerd worden in stageplekken? De leerlingen moeten echte keuzes maken. Wij denken met het Provinciespel deze doelgroep een nog betere werkvorm te kunnen bieden.

D2 Voor volwassenen

D2.1.01 Dag van de Democratie op Locatie

Jaarlijks organiseert ProDemos activiteiten in het kader van de door de Verenigde Naties uitgeroepen Internationale Dag van de Democratie op 15 september.

Ook in 2017 zullen wij de 'doe-het-zelf handleiding' weer actualiseren waarmee gemeenten en provincies zelf de organisatie van de Dag van de Democratie ter hand kunnen nemen.

Cursus Politiek Bewust - Politiek Actief

In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 bereikte ProDemos honderden mensen met de cursus Politiek Actief. Tientallen cursisten werden politiek actief in hun gemeente: als raadslid of als lid van een dorpsraad, een Wmo-raad of een politieke partij. Natuurlijk zijn we trots op dit resultaat. Maar wat ons betreft blijft het activeren van burgers niet beperkt tot de periode voor de verkiezingen. Een extra financiële bijdrage van het ministerie van BZK maakte het mogelijk om deze cursus in 2015 en 2016 in tientallen gemeenten te verzorgen. Het doel van het project is om meer burgers te stimuleren politiek actief te worden én om gemeenten te laten zien dat een structureel aanbod voor de eigen inwoners, bijvoorbeeld in de vorm van een dergelijke kennismakingscursus, vruchten afwerpt. Wij hopen dit project de komende jaren met ondersteuning van BZK te kunnen voortzetten. Op deze manier bevordert ProDemos de politieke participatie en de verbreding van het bestuurlijk draagvlak onder gemeenten.

D2.3 Voor mensen met een beperking

D2.3.01 Stem jij ook?

In aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen wil ProDemos bijdragen aan de zelfredzaamheid van stemgerechtigden met een licht verstandelijke beperking. Voor hen is het vaak lastig om verkiezingsprogramma's te begrijpen, politieke debatten goed te kunnen volgen en tot een stemkeuze te komen.

Sinds de verkiezingen van 2012 werkt ProDemos samen met MEE NL en Ieder(in) in het project Stem jij ook? Met dit project bieden wij deze doelgroep informatie op het juiste niveau, waardoor zij net als ieder ander hun stem kunnen laten horen.

D2.4 Voor mensen met afstand tot de politiek

ProDemos heeft als missie om ook mensen voor wie de politiek een ‘ver-van-mijn-bedshow’ is te informeren over de beginselen van onze democratische rechtsstaat, hen een stem te geven en te stimuleren gebruik te maken van hun democratische rechten.

ProDemos zoekt deze groepen actief op, bijvoorbeeld bij evenementen op straat en in samenwerking met maatschappelijke organisaties, zoals Resto VanHarte, buurthuizen en de Stichting Lezen en Schrijven.

D2.4.01 ProDemos op straat en bij evenementen

Om burgers te informeren over zaken als politiek en grondrechten en te laten nadenken over hun eigen standpunten zoeken we hen bij verschillende gelegenheden actief op. Met de StickerStemWijzer en andere interactieve installaties staan we op plaatsen waar veel publiek komt. Ook in 2017 wil ProDemos weer aanwezig zijn op de Bevrijdingsfestivals en een aantal andere drukbezochte evenementen. Het streven is om op 16 locaties aanwezig te zijn.

D2.4.02 ProDemos schuift aan: Democratie Leeft!

Om burgers actief te benaderen werken wij samen met organisaties die voor de verschillende groepen een belangrijke rol spelen. Bijvoorbeeld de Stichting Lezen en Schrijven, Resto VanHarte, migrantenorganisaties, de Nederlandse Vrouwenraad, voedselbanken en buurthuizen. Voorafgaand aan de verkiezingen van 15 maart willen we meer dan honderd bijeenkomsten organiseren.

D3 Voor professionals

Het is verheugend dat ProDemos betrokken is bij het actieplan ter versterking van de positie van raadsleden, geïnitieerd door het ministerie van BZK. Dit plan is gericht op het bevorderen van:

- Scholing en kennisdeling in het belang van een goed functionerende raad
- Samenspel binnen het gemeentebestuur
- Grip op regionale samenwerking en sociaal domein en
- Aantrekkelijkheid van het ambt.

D3.4.01 Regiobijeenkomsten

Samen met partners als de Vereniging van Griffiers, de VNG en de Vereniging voor Raadsleden, het IPO, gemeenten en provincies organiseren we voor de direct betrokkenen bijeenkomsten of leveren hieraan een inhoudelijke bijdrage. Voorbeelden zijn congressen voor beroepsgroepen en themabijeenkomsten over bijvoorbeeld burgerparticipatie.

D3.4.02 Trainingen voor raadsleden

ProDemos ondersteunt raadsleden met het workshopprogramma 'De ervaring leert'. Hoe pak je als raadslid je rol in tijden van bezuinigingen en uitbreidende takenpakketten van gemeenten als gevolg van decentralisatie? Met wie kun je als raadslid daarover beter van gedachten wisselen dan met ervaren voorgangers? In samenwerking met oud-raadsleden, oud-wethouders en griffiers heeft ProDemos een aantal workshops ontwikkeld.

D3.4.03 Participatiewijzer en bijeenkomsten Burgerparticipatie

ProDemos wil met zijn website Participatiewijzer gemeenteambtenaren en volksvertegenwoordigers stimuleren en toerusten om burgers (meer) te betrekken bij het lokaal bestuur. De website kent naast het afwegingskader en veel voorbeelden een apart deel over overheidsparticipatie. De Participatiewijzer en het afwegingskader worden ook gebruikt als basis voor trainingen en bijeenkomsten.

D3.4.04 Monitor burgerparticipatie

Sinds 2009 voert ProDemos tweejaarlijks de Monitor Burgerparticipatie uit. De Monitor geeft een beeld van de aandacht die burgerparticipatie krijgt in de politiek-bestuurlijke organisatie en de concrete mogelijkheden die de inwoners van gemeenten wordt geboden om (politiek) actief te worden. Het volgende onderzoek zal in de tweede helft van 2017 worden voorbereid.

D4 Pilots: zelf aan de slag met materiaal en ondersteuning van ProDemos

Het doel van ProDemos is om te komen tot een structureel aanbod voor inwoners, jong en oud, om hen te betrekken bij de democratische rechtsstaat. De activiteiten van ProDemos worden gewaardeerd en steeds meer organisaties en politici denken na over een structureel aanbod voor hun inwoners.

De ambitie van ProDemos is echter groter dan de beschikbare subsidiemiddelen toelaten. Om het publieksbereik te vergroten, stimuleren we gemeenten en provincies sinds kort om zelf aan de slag te gaan. ProDemos levert de methoden, het materiaal en een gratis instructietraining. De organisatie verzorgt vervolgens zelf de begeleiding van de groepen, bijvoorbeeld door (griffie)medewerkers, raads- en Statenleden of anderen. Het grote voordeel voor gemeenten en provincies is dat zij zoveel mogelijk groepen kunnen verwelkomen, zonder de extra kosten voor de begeleiding en op data die hen het beste uitkomen. Daarnaast krijgen de activiteiten nog meer een lokale invulling, afhankelijk van de betreffende doelgroep of de concrete wens van de samenwerkingspartner.

Het kan bij de pilots gaan om verschillende doelgroepen en activiteiten. Het arrangement dat ProDemos kan bieden, bestaat uit:

- adviezen (waaronder kwartier maken)
- ontwikkeling van materiaal en methoden
- materiaal
- training en coaching van begeleiders
- praktische steun, bijvoorbeeld via het reserveringssysteem
- werving en communicatie.

De inbreng van ProDemos is er op gericht om een duurzaam aanbod te ontwikkelen, dat grotendeels gedragen wordt door de betreffende partner, veelal een gemeente of provincie.

ProDemos wil de middelen voor de pilots in een beperkt aantal regio's inzetten. Ten eerste omdat onze financiële mogelijkheden begrensd zijn. En ten tweede omdat de aanvullende activiteiten substantieel moeten zijn, zodat ze als voorbeeld kunnen dienen en wij en anderen ze ook als een proeftuin kunnen benutten.

Bij het samenstellen van dit Activiteitenprogramma werden met verschillende potentiële partners gesprekken gevoerd. De kans lijkt groot dat wij in 2017 kunnen komen tot concrete samenwerking met onderstaande twee partners.

Gemeente Amsterdam (Huis van de Democratie in de verbouwde Stopera)

De gemeente wil de afstand tussen de inwoners en het bestuur verkleinen. Het stadhuis maakt onderdeel uit van de Stopera. Dit zou het kloppend hart van de lokale democratie moeten zijn. Maar de raadszaal zit goed verstopt en de andere ruimten hebben geen aantrekkelijke uitstraling.

Een ingrijpende verbouwing is daarom onvermijdelijk. Het gemeentebestuur heeft in het najaar van 2015 inwoners en instellingen opgeroepen om ideeën in te dienen voor functies die na de verbouwing een plek zouden moeten krijgen.

ProDemos heeft deze gelegenheid aangegrepen voor een plan om een 'Huis van de Democratie' in Amsterdam te realiseren. Wij hebben het gemeentebestuur van Amsterdam gevraagd om als ambitie uit te spreken dat iedere scholier ten minste één keer in zijn of haar schoolgaande leven een bezoek aan het stadhuis brengt voor een educatief en aansprekend programma. Ook voor volwassenen moet het meer dan nu de plek zijn waar men elkaar en politici kan ontmoeten.

B&W en de gemeenteraad van Amsterdam hebben inmiddels een eerste schets voor de verbouwing goedgekeurd. In het plan wordt gesteld dat in de toekomst de wisselwerking met het openbaar bestuur zichtbaar getoond moet worden, net als hoe op het stadhuis beleid gemaakt wordt.

Stichting Vredeseducatie (exploitatie van Fort De Bilt) in Utrecht

Fort De Bilt is momenteel grotendeels in gebruik door de Stichting Vredeseducatie. Vredeseducatie werkt aan interactieve methodieken op onder meer het terrein van burgerschap en democratie. ProDemos ontwikkelde met Vredeseducatie het DemocratieLab in ons gebouw in Den Haag. Op het fort is een 'Herinneringscentrum voor de toekomst' gevestigd met een doe-tentoonstelling voor kinderen van 10-14 jaar over vooroordelen, het zondebokverschijnsel en het verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Jaarlijks bezoeken 3.300 leerlingen uit groep 7 en 8 van de basisschool de interactieve tentoonstelling, waarin de relatie wordt uitgewerkt tussen deze geschiedenis en de kinderwereld. Hier wordt de verbinding gelegd tussen de oorlog en de eigen leefwereld met vrede, vrijheid en democratie.

Stichting Vredeseducatie zal zonder samenwerking met derden de huidige activiteiten niet kunnen voortzetten. De bijdragen van de gemeente Utrecht en in mindere mate de gemeente De Bilt vormen een belangrijke basis voor de exploitatie, maar zijn onvoldoende voor de voortgang van het werk. Omdat de activiteiten op Fort De Bilt een belangrijke bijdrage leveren aan de missie en doelstellingen van ProDemos, worden momenteel gesprekken gevoerd over de overdracht aan ProDemos. Het doel is om de komende jaren niet alleen de huidige activiteiten voort te zetten, maar ook het aanbod te vergroten en te verbreden. Een belangrijke inzet van ProDemos is om het draagvlak voor Fort De Bilt de komende tijd te verbreden naar de omliggende gemeenten.

D ProDemos in Gemeenten en Provincies

Bereik:

Subsidie BZK en Staten-Generaal:

<i>Democracy</i>	6.400
<i>Kindergemeenteraad</i>	p.m.
<i>Jongerengemeenteraad</i>	400
<i>Klassenbezoek@Gemeentehuis</i>	2.100
<i>(Jong) Overijssel doet mee!</i>	4.000
<i>Klassenbezoek@Provinciehuis en het Provinciespel</i>	2.100
<i>Dag van de Democratie op Locatie</i>	1.500 (indirect)
<i>Stem jij ook?</i>	500 (+ verkiezingskrant)
<i>ProDemos op straat en bij evenementen</i>	6.000
<i>ProDemos schuift aan: Democratie leeft!</i>	3.500
<i>Regiobijeenkomsten</i>	300
<i>Trainingen voor raadsleden</i>	400
<i>Participatiewijzer en bijeenkomsten Burgerparticipatie</i>	100

Opdrachten:

<i>Cursus Politiek Bewust - Politiek Actief</i>	500
<i>Andere activiteiten voor mensen met een beperking en hun begeleiders (zoals landelijke Kiezersdag, verkiezingskrant en nog meer informatiebijeenkomsten)</i>	afhankelijk van toekenning

E ProDemos op de Rechtbank

Samen met de gerechten verzorgen we ook in 2017 weer een groot aantal gastlessen en bezoeken aan de rechtbank voor scholieren. Een belangrijk verschil met voorgaande jaren is dat ProDemos zich concentreert op de lessen op school en dat het bezoek aan de rechtbank door de betreffende organisatie zelf wordt verzorgd. ProDemos ondersteunt rechtbanken met materiaal en methoden. Op deze manier kunnen we in samenwerking met de rechtbanken met dezelfde middelen meer scholieren bereiken. Voor mensen met een grote afstand tot de democratische rechtsstaat organiseren we in het najaar weer 'ProDemos schuift aan: ontmoet de rechter'. Aanvullend investeert ProDemos in activiteiten rondom recht(spraak) voor het brede publiek.

E1 Voor jongeren: leerlingen voortgezet onderwijs en studenten mbo

E1.1.01 Kinder- en Jongerenrechtswinkel Den Haag

ProDemos heeft in 2016 lesmateriaal ontwikkeld voor de KJRW Den Haag en de vrijwilligers getraind om gastlessen te kunnen verzorgen. In 2017 wordt de samenwerking voortgezet. We zullen nieuwe vrijwilligers gaan trainen en we willen de samenwerking uitbreiden naar andere regio's. Het lesmateriaal zal worden geëvalueerd en zo nodig aangepast.

E1.3.01 Gastlessen en rechtbankbezoek

ProDemos biedt het voortgezet onderwijs en mbo's de mogelijkheid om een gastles te boeken waarin een bezoek aan een rechtbank wordt voorbereid. Met interactieve werkvormen bespreken we de rechtspraak in onze samenleving en spelen de leerlingen (in toga) een rechtszaak na. De gastles is een goede voorbereiding op het bezoek aan de rechtbank.

ProDemos ondersteunt rechtbanken met materiaal en methoden. Het aanbod voor gastles en rechtbankbezoek verschilt per arrondissement en hangt af van de afspraken die met de betreffende regio zijn gemaakt.

Uitgelicht: educatief programma op de rechtbanken Gelderland en Overijssel

ProDemos en de rechtbanken Gelderland en Overijssel werken samen bij de voorlichting van schoolklassen die de rechtbank bezoeken. Het programma bestaat uit een gastles waarbij een rechtszaak wordt nagespeeld en het bijwonen van een politierechterzitting. Bij de rechtbanken Gelderland en Overijssel vinden beide onderdelen dus plaats op de rechtbank zelf.

De voorlichting bestaat uit activerende onderdelen. In het onderdeel ‘Hoe lossen we dit op?’ bespreken we de verschillende manieren die we in Nederland hebben om conflicten op te lossen. Daarnaast spelen de leerlingen in toga een echte rechtszaak na. Tot slot doen we het onderdeel ‘Hoger of lager?’, waarin de leerlingen in gesprek gaan over de strafmaat. De gastles duurt anderhalf uur en wordt gegeven door gastdocenten van ProDemos. In de gastles is rekening gehouden met de eindtermen van het vak maatschappijleer.

Na de voorlichting bezoekt de groep een politierechterzitting. Bij een dergelijke zitting wordt meestal direct uitspraak gedaan. ProDemos heeft handzame boekjes ontwikkeld die de leerlingen kunnen gebruiken tijdens het bijwonen van een zitting. Na afloop is een nabespreking van de gastdocent met de groep.

E2 Voor volwassenen

E2.2.01 Bezoekersprogramma’s rechtbanken

ProDemos ondersteunt andere organisaties door het aanbieden van laagdrempelig informatiemateriaal en werkvormen om een bezoek inhoudelijk invulling te kunnen geven. Dit materiaal kan dan worden verspreid en gebruikt door gerechtelijke instellingen. Zo zal de toolkit die gemaakt is in samenwerking met het gerechtshof Amsterdam worden aangepast en verder worden ingezet bij andere gerechtelijke instellingen.

E2.2.02 Recht in de samenleving

ProDemos organiseert bijeenkomsten met speciale doelgroepen over een actueel thema van de rechtsstaat. Het is een interactieve bijeenkomst, waarbij ook een rechter, officier van justitie en/of politiefunctionaris aanwezig zijn om een bepaald thema verdiepend te bespreken. Dit kan bijvoorbeeld zijn: winkeliers over winkeldiefstal of beveiligers over geweld.

E2.4.01 ProDemos op straat en bij evenementen: rechtspraak

Met een interactieve tool prikkelen we mensen om na te denken over dilemma’s in de rechtsstaat en de rechtspraak. De jaarlijkse Grondwetdag en de Week van de Rechtspraak zijn twee voorbeelden van geschikte momenten hiervoor. Een gebruikte werkvorm is de ‘strafthermometer’, waarbij burgers zelf een oordeel vellen over bepaalde rechtszaken.

E2.4.02 ProDemos schuift aan: ontmoet de rechter

De bijeenkomsten richten zich op publiek met een grote afstand tot de democratische rechtsstaat. In samenwerking met maatschappelijke organisaties zoeken we deze burgers actief op. Dit aanbod sluit aan bij het onderdeel ‘ProDemos schuift aan’, zoals beschreven onder D.2. Ook voor een ontmoeting met de rechter zoeken we de samenwerking met organisaties als Stichting Lezen en Schrijven, Resto VanHarte, migrantenorganisaties, Nederlandse Vrouwenraad, voedselbanken en buurthuizen.

Onderdeel van de bijeenkomst is een quiz met het publiek over wetenswaardigheden van de rechtspraak. De deelnemers gaan daarna in gesprek met de rechter(s) en kunnen zo ook hun eigen mening geven over de rechtspraak. We bieden organisaties het hele jaar door de mogelijkheid dit programma te boeken. In aanloop naar de Week van de Rechtspraak geven we extra aandacht aan deze activiteit.

E3 Voor professionals

E3.5.01 Nieuwe rechters en de democratische rechtsstaat

Rechters worden in een vroeg stadium van hun carrière betrokken bij het werk van ProDemos. Zij vormen een klankbord voor onze activiteiten om burgers te betrekken bij de rechtspraak. Tevens werken we op deze manier aan een pool van rechters voor het geven van gastlessen op scholen etc. Er is goed contact met het studiecentrum rechtspleging SSR om ProDemos een rol te laten spelen in de nieuwe opleidingsmethodiek, waaronder de werkervaringsverplichting voor nieuwe rechters. Zo zal wederom een training worden aangeboden voor rechters in opleiding om gastlessen op school te verzorgen.

E ProDemos op de Rechtbank

Bereik:

Subsidie BZK en Staten-Generaal:

<i>Kinder- en Jongerenrechtswinkel Den Haag</i>	<i>400 (plus indirect)</i>
<i>Gastlessen en rechtbankbezoek</i>	<i>6.000 (plus 4.000 indirect)</i>
<i>Bezoekersprogramma's rechtbanken</i>	<i>indirect</i>
<i>Recht in de samenleving</i>	<i>100</i>
<i>ProDemos op straat en bij evenementen: rechtspraak</i>	<i>1.000</i>
<i>ProDemos schuift aan: ontmoet de rechter</i>	<i>1.200</i>
<i>Nieuwe rechters en de democratische rechtsstaat</i>	<i>200</i>

F ProDemos Online

ProDemos heeft naast alle activiteiten waarmee burgers persoonlijk in contact komen met de democratische rechtsstaat verschillende ondersteunende websites. Het doel van deze online tools is om zoveel mogelijk mensen te helpen bij het verwerven van kennis, het maken van keuzes en hen te stimuleren zelf actief te worden.

Kennis: weet hoe de democratische rechtsstaat functioneert

Wij leven in een democratische rechtsstaat, waar in het verleden hard voor is gestreden. Om bewust je stem te kunnen uitbrengen is enige kennis over de democratie nodig. Ook kennis van ‘de wet’ is belangrijk voor draagvlak voor de rechtsstaat. Met het Stemexamen en het Rechtexamen wil ProDemos op een speelse maar serieuze manier de kennis van jong en oud vergroten.

F2.2.01 Stemexamen

Iedere Nederlander vanaf 18 jaar heeft stemrecht. ProDemos wil ertoe bijdragen dat elke stemgerechtigde dat recht ook serieus neemt. Met het Stemexamen geven we (nieuwe) stemmers op een speelse manier informatie en ondersteuning. Door middel van deze online test kunnen bezoekers nagaan of ze genoeg weten van politiek om te gaan stemmen. Wie slaagt, krijgt van ProDemos een certificaat!

In januari zal aan het Stemexamen extra bekendheid worden gegeven, als opwarmer voor de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart.

Wat gebeurt er met een blanco stem?

- Een blanco stem is een ongeldige stem en wordt niet meegenomen bij het bepalen van de opkomst.
- Een blanco stem gaat naar de partij met de meeste zetels.
- Een blanco stem heeft geen invloed op de verkiezingsuitslag, maar wordt wel meegenomen bij het bepalen van de opkomst.

F2.2.02 Rechtexamen

Het Rechtexamen verhoogt op een toegankelijke manier de kennis van vooral jongeren over de wet, het recht, de rechtspraak en de rechtsstaat. Het Rechtexamen is gedeeltelijk gebaseerd op waargebeurde rechtszaken en ruimt veelgehoorde misverstanden over de rechtspraak uit de weg.

F2.2.03 Online cursus democratische rechtsstaat

ProDemos biedt burgers de mogelijkheid online cursussen te volgen over de democratische rechtsstaat. In samenwerking met de LOI is een online cursus Politiek ontwikkeld. Deze cursus bestaat uit drie modules: *Inleiding*, *Verdieping*, en *Deskundig in de lokale politiek*.

De cursus is primair bedoeld voor individuele burgers die hun kennis willen vergroten. Het LOI zorgt voor de promotie van de cursus. ProDemos houdt de cursus gedurende het jaar inhoudelijk actueel en ziet toe op de kwaliteit.

Kiezen: weet waar je voor staat

Het is voor burgers een hele opgave om gefundeerd hun standpunt en stem te bepalen. De opvattingen van de verschillende politieke partijen en politici worden in de media maar zeer beperkt over het voetlicht gebracht. Lang niet alle onderwerpen krijgen aandacht. Informatie over en de standpunten van veel partijen zijn slecht te achterhalen of worden alleen door de partijen zelf gepresenteerd. Bovendien zijn er verschillende aspecten die kunnen meespelen bij het bepalen van een standpunt.

Het gaat voor veel burgers niet alleen om de actuele discussie en verkiezingsbeloftes, maar bijvoorbeeld ook om keuzes die politici in het verleden hebben gemaakt en maatschappijvisies waar partijen voor staan. Op basis waarvan iemand een voorkeur ontwikkelt voor een politieke partij bepaalt de burger natuurlijk zelf.

F2.2.04 Partijenwijzer

Met de Partijenwijzer kunnen gebruikers aan de hand van stellingen achterhalen wat voor maatschappijvisie ze hebben en welke politieke partij in het parlement daarbij past. Deze tool stimuleert deelnemers om verder te kijken dan de volgende verkiezingen en richt zich nadrukkelijk op de beginselen van de politieke partijen.

F2.2.05 StemmenTracker

Met de StemmenTracker wil ProDemos de gebruiker inzicht geven in het stemgedrag van politieke partijen in de Tweede Kamer. Op deze manier kunnen kiezers zien met welke partij zij het meeste overeenstemming hebben op basis van daadwerkelijk stemgedrag.

Aan het eind van het Kabinet Rutte II zal de bestaande StemmenTracker geactualiseerd worden met de laatste belangrijke stemmingen in de Tweede Kamer en opnieuw online gebracht worden.

StemWijzer/VoteMatch

Door het beantwoorden van stellingen over de meest relevante onderwerpen, meestal 30 in getal, kan de gebruiker zien welke deelnemende partij op basis van inhoudelijke standpunten het beste aansluit bij zijn eigen opvattingen. De StemWijzer is al jaren de stemhulp met veruit het grootste bereik in tijden van verkiezingen.

Deze StemWijzer wordt in opdracht, dus zonder subsidie, gemaakt en online gebracht. Bij de laatste verkiezingen voor de Tweede Kamer werd de StemWijzer meer dan 4,5 miljoen keer geraadpleegd. Ook bij de verkiezingen voor andere bestuurslagen is het bereik zeer hoog.

In 2016 heeft de StemWijzer ter voorbereiding op de komende verkiezingen een facelift ondergaan. ProDemos ondersteunt tegen betaling ook initiatieven in het buitenland.

Participeren: praat en beslis mee

Meedoen hoeft zich niet te beperken tot het uitbrengen van een stem bij verkiezingen. Ook als er besluiten worden genomen door het bestuur in de eigen gemeente, provincie of door de Tweede Kamer kunnen burgers hun stem laten horen. Voor het informeren van inwoners over de gemeentebegroting en om hen te laten meepraten hebben wij de Begrotingswijzer ontwikkeld. De website Schuilt er een politicus in mij? helpt burgers met politieke ambities.

F2.2.06 Schuilt er een politicus in mij?

Deze digitale test wil mensen op een leuke maar serieuze manier laten nadenken over de vraag of de actieve politiek wellicht iets voor hen is.

De test geeft inzicht in de taken en tijdsbesteding van een volksvertegenwoordiger. Door vragen te beantwoorden, worden mensen zich bewust van de voor- en nadelen van de verschillende politieke functies. Men kan zo een gemotiveerdere keuze maken om al dan niet politiek actief te worden en zo ja, in welke rol of functie.

F2.2.07 Begrotingswijzer

De Begrotingswijzer is ontwikkeld om inwoners op een eenvoudige manier inzicht te geven in de gemeentelijke begroting, die immers de basis vormt voor het gevoerde beleid.

Daarnaast biedt de Begrotingswijzer de mogelijkheid tot participatief begroten. De tool bestaat uit twee los van elkaar te gebruiken modules, voor informatie en participatie.

- Informatie: via een soort elektronische begrotingskrant kunnen inwoners in één oogopslag zien hoe de gemeentelijke begroting is opgebouwd. Gemeenten kunnen hier de inkomsten en uitgaven van hun begroting presenteren en toelichten, met een korte tekst of een filmpje. Sinds 2016 staan de begrotingen van alle gemeenten online, op basis van de cijfers die de gemeenten aanleveren bij het CBS.
- Participatief begroten: gebruikers wordt gevraagd een bezuinigings- of begrotingsopdracht in te vullen. De gemeente bepaalt de opdracht, geeft aan om hoeveel geld het gaat en kan ook de marges, maximale en minimumbedragen aangeven.

F ProDemos Online

Bereik:

Subsidie BZK en Staten-Generaal:

<i>Stemexamen</i>	<i>50.000</i>
<i>Rechtexamen</i>	<i>5.000</i>
<i>Online cursus democratische rechtsstaat</i>	<i>100</i>
<i>Partijenwijzer</i>	<i>50.000</i>
<i>StemmenTracker</i>	<i>200.000</i>
<i>Schuilt er een politicus in mij?</i>	<i>10.000</i>
<i>Begrotingswijzer</i>	<i>5.000</i>
<i>StemWijzer (niet gefinancierd uit het Activiteitenprogramma)</i>	<i>4.500.000</i>

G ProDemos Academie

De ProDemos Academie organiseert educatieve en informatieve programma's, evenementen en cursussen voor volwassenen en draagt zorg voor de publicaties en informatieverstrekking van ProDemos. De Academie voert de taken vaak in samenwerking met externe organisaties uit. Ook werkt de Academie ondersteunend voor andere diensten van ProDemos op het gebied van programmering, evenementenorganisatie, informatieverstrekking en publicaties.

In 2017 gaan we op de ingeslagen weg verder. Wel komen relatief dure eenmalige programma's te vervallen, zoals op zichzelf staande lezingen en bijeenkomsten.

ProDemos zal deze programma's alleen nog organiseren op initiatief van en in samenwerking met andere organisaties.

Aansluitend op de prioriteiten uit het Strategisch plan en de pilots uit 2016 wil de Academie in 2017 verder werken aan programma's in wijken of op locatie buiten Den Haag. Op die manier denken we een breder en moeilijker bereikbaar publiek te bedienen.

Ook willen we in 2017 als proef starten met Kenniscafé's voor specifieke doelgroepen op diverse plaatsen in het land.

Verder hebben we in 2016 met het project 'Gedeelde Waarden' (n.a.v. de Kamermotie-Van Dam) gemerkt dat er behoefte is aan themabijeenkomsten over democratische waarden (vrijheid, gelijkheid, solidariteit), gericht op meer verbondenheid en een grotere betrokkenheid bij de samenleving. In 2017 kunnen we hierop voortbouwen door een verdere uitbouw van het programma 'Recht van Spreken'. Voor dit programma willen we ook meer diversiteit in de deelnemersgroepen realiseren.

Natuurlijk zullen de Tweede Kamerverkiezingen in de eerste maanden van 2017 onderwerp zijn van onze programmering. Geen verkiezingsdebatten, maar wel verdieping van thema's en informatiebijeenkomsten in het land.

Ook Europa is voor de Academie een belangrijk thema. Het Europa Direct Informatie Centrum (EDIC) en het Europese NECE-netwerk rondom burgerschapseducatie zijn bij de Academie ondergebracht. Met bijeenkomsten, colleges en activiteiten rond de viering van de Dag van Europa (9 mei) brengen wij de impact van Europa in het dagelijks leven en in de Nederlandse politiek onder de aandacht.

Tenslotte gaan we in 2017 verder investeren in het opbouwen van relaties met onze bezoekers, sprekers en samenwerkingspartners. Door middel van een publieksonderzoek willen we meer te weten komen over welke mensen onze programma's bezoeken en hoe wij ze meer bij democratie en rechtsstaat kunnen betrekken.

G2 Voor volwassenen

Programmeren van colleges, bijeenkomsten en evenementen

Het publieke debat is een wezenlijk onderdeel van de democratische rechtsstaat en draagt bij aan informatieoverdracht, agendering en meningsvorming. Het debat is een belangrijk voorbeeld van hoe in een democratische samenleving op een open, vreedzame en respectvolle manier kan worden omgegaan met meningsverschillen en belangentegenstellingen.

De debatfunctie van ProDemos is ook gericht op het bevorderen van de communicatie tussen de instellingen van de rechtsstaat en het publiek: bewindslieden, volksvertegenwoordigers en opiniemakers gaan rechtstreeks in gesprek met de aanwezigen.

ProDemos is ook onderdeel van debatnetwerken in het land en heeft een bestuurszetel in de Vereniging van Nederlandse Debatcentra en de Stichting Vrijheidscolleges (die is opgericht door de samenwerkende Bevrijdingsfestivals). In samenwerking met debatcentra in het land krijgen bijvoorbeeld onze collegereeksen en de Nacht van de Dictatuur een breder bereik.

Ook in Den Haag dienen zich regelmatig nieuwe samenwerkingspartners aan, zoals de Haagse Openbare Bibliotheek en de Koninklijke Schouwburg. Als wij kansen zien met deze partners nieuwe doelgroepen te bereiken voor onze missie, gaan we graag de samenwerking aan.

Sinds 2016 werkt de ProDemos Academie met een Programmateam, dat de thema's van de programmering op elkaar afstemt en de inhoud, sprekers en vorm van de programma's bespreekt en vaststelt.

ProDemos heeft de afgelopen jaren een pool van (jonge) debatleiders opgebouwd, die programma's als het Politiek Café en Vrijheidscolleges modereren. Wij blijven investeren in training en ondersteuning van onze jonge debatleiders. Zij onderscheiden zich vooral van anderen door hun vaardigheid om op veel verschillende manieren publiek actief te betrekken.

Feitelijk weten we te weinig over wie we daadwerkelijk bereiken met onze Politieke Cafés, collegereeksen en evenementen. Zijn de deelnemers hoog- of laagopgeleid, wat voor werk of studie doen ze, zijn ze wel of niet maatschappelijk actief, waar wonen ze in Den Haag of komen ze van elders, bezoeken ze ook andere organisaties, hoe zijn ze bij ons terecht gekomen enz. Daarom gaan we in samenwerking met de afdeling Communicatie onderzoek doen naar ons bereik en onze doelgroepen. We willen niet alleen weten welk publiek we bereiken, maar ook hoe we nu ontbrekend publiek kunnen bereiken.

G2.2.01 Politiek Café, Nieuwspoortdebatten en Film & Debat

ProDemos organiseert voor een breed publiek aantrekkelijke, maandelijkse bijeenkomsten ter informatie en verdieping van (actuele) thema's over democratie en rechtsstaat. Dit gebeurt in samenwerking met het Montesquieu Instituut, Perscentrum Nieuwspoort en het Haagse Filmhuis. De reeks bestaat nu uit een Actualiteitendebat op de 1e woensdag van de maand in Nieuwspoort, het Politiek Café op de 2e dinsdag van de maand in Studio Dudok en Film & Debat in het Haagse Filmhuis op de 3e donderdag van de maand. Hier komt in 2017 mogelijk nog een vierde activiteit bij: Boek & Debat over politieke boeken i.s.m. de Haagse Bibliotheek en Writers Unlimited in de Bibliotheek op het Spui. ProDemos is trekker van het Politiek Café. We streven ernaar een toegankelijk programma te maken voor (jonge) mensen die nog niet zo zijn ingevoerd in het politieke bestel.

We werken met een vast format, dat naast het bieden van informatie en verdieping door prominente politici en andere gastsprekers, ook een actieve bijdrage van het publiek vraagt.

G2.2.02 Politiek Wijkcafé en Kenniscafé

ProDemos is in 2016 gestart met het Politiek Café in Haagse wijken, in samenwerking met wijk- en bewonersorganisaties. In 2017 willen we deze politieke programma's in wijken voortzetten en zo mogelijk uitbreiden naar locaties buiten Den Haag. Deze wijkcafés zijn bedoeld om een breder publiek te bereiken. Vooral de doelgroep die niet zo vanzelfsprekend naar (politieke) bijeenkomsten gaat, willen we betrekken door in de eigen omgeving programma's aan te bieden.

Begin 2017 kunnen de wijkcafés worden gecombineerd met informatiebijeenkomsten voor de Tweede Kamerverkiezingen in wijken. Ook de Haagse Bibliotheek wil samen met ons bijeenkomsten organiseren in wijkfilialen voor de verkiezingen.

Als pilot willen we starten met Kenniscafé's voor specifieke doelgroepen op diverse plaatsen in het land: bijvoorbeeld een Docentencafé, waarin docenten n.a.v. de verhalen van een of twee gastsprekers worden bijgepraat over actuele kwesties en ontwikkelingen waar ze in de praktijk mee te maken hebben en die raken aan de democratie en rechtsstaat (vluchtelingen, radicalisering, verkiezingen, dictaturen). Dergelijke Kenniscafé's kunnen ook voor andere doel- en beroepsgroepen worden georganiseerd, zoals wijkwerkers, politie, justitie en expats.

G2.2.03 Collegereeksen

Ook in 2017 organiseren we twee collegereeksen. Doel van deze reeksen is om aan de hand van een prikkelende vraagstelling een onderwerp te agenderen, uit te diepen en te zoeken naar mogelijke antwoorden voor de toekomst. Collegereeksen kunnen een publicatie opleveren of leiden tot bijvoorbeeld vervolgbijeenkomsten of activiteiten.

De collegereeksen organiseren we vaak in samenwerking met een wetenschapper of instelling. ProDemos zoekt naar samenwerking met andere debatcentra en mediapartners om het bereik te vergroten.

G2.2.04 Haagse evenementen

ProDemos sluit aan bij grote Haagse evenementen met programma's over democratie en rechtsstaat om een groter publiek te bereiken en meer bekendheid te krijgen. Zo organiseren we activiteiten als lezingen op de Open Monumentendag of rondleidingen op de Dag van de Architectuur. Ook is ProDemos actief betrokken bij de organisatie van de Haagse Vrijheidsweken, de Vrijheidscolleges, de Grondwetdag en het Prinsjesfestival. Tevens presenteert ProDemos zich (soms samen met de Tweede Kamer) op Haagse evenementen als de Museumnacht, de Uitmarkt, het Bevrijdingsfestival en het Haagse Just Peace Festival. Als de thema's daartoe aanleiding geven organiseren we ook programma's in het kader van de maand van de Geschiedenis (oktober) of Nederland Leest (november).

G2.2.05 Grondwetdag

Als voortzetting van het in 2014 georganiseerde Grondwetfestival t.g.v. het 200-jarig bestaan van de Grondwet, organiseren we jaarlijks de 'Grondwetdag' in Den Haag, waarbij één van de Hoge Colleges van Staat centraal staat. In 2016 was dat de Ombudsman. In 2017 staat de Algemene Rekenkamer centraal. Samen met de gemeente Den Haag, Binnenlandse Zaken, het Montesquieu Instituut en de Universiteit van Tilburg organiseren we activiteiten op en rond het Binnenhof, zoals een conferentie, scholierenchallenge, grondwetquiz en grondwetwandelingen o.l.v. prominente (ex) politici.

G2.2.06 Vrijheidscolleges en Vrijheidsweken

In Den Haag organiseert ProDemos de Vrijheidscolleges rond de 'Four Freedoms' van president Roosevelt. De vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van godsdienst, de vrijwaring van gebrek en de vrijwaring van vrees staan tijdens de colleges centraal. Deze colleges worden samen met de Bevrijdingsfestivals op meerdere plaatsen in het land georganiseerd. In 2016 deden 8 festivals mee. In 2017 wordt dat aantal waarschijnlijk nog verder uitgebreid.

In de weken voorafgaand aan de festivals op 5 mei wordt met de Vrijheidscolleges een inhoudelijke verdieping van het thema Vrijheid nagestreefd.

De drie weken voorafgaand aan 4 en 5 mei zijn er de Haagse Vrijheidsweken, waar zo'n 40 Haagse organisaties aan meedoen. Deze organisaties plaatsen gedurende die weken hun activiteiten in het teken van Vrijheid. ProDemos is samen met het Haags Bevrijdingsfestival, het Humanity House en de Openbare Bibliotheek initiator van de Haagse Vrijheidsweken. Uiteraard staan ook onze programma's, zoals het Politiek Café, die weken in het teken van Vrijheid.

G2.2.07 Prinsjesfestival en Prinsjesdagbijeenkomst

ProDemos is partner van het Prinsjesfestival, speciaal voor de politiek-inhoudelijke onderdelen zoals het Prinsjesforumdebat. ProDemos organiseert in de periode van het Prinsjesfestival diverse activiteiten, zoals 'Pimp de Troonrede' in samenwerking met NRC Next en, samen met het Nederlands Instituut voor Meerpartijen Democratie (NIMD) de Prinsjesdagbijeenkomst 's middags bij ons in huis. Op deze bijeenkomst gaan bestuursleden van politieke jongerenorganisaties en de ambassadeurs met elkaar in gesprek en is er een (Engelstalige) lezing met debat over een actueel onderwerp. De genodigden voor deze bijeenkomst zijn naast de politieke jongerenorganisaties, ambassadeurs, Eerste en Tweede Kamerleden, leden van de Hoge Colleges van Staat en andere aanwezigen bij de Troonrede eerder die middag in de Ridderzaal.

G2.2.08 Nacht van de Dictatuur

Om de betekenis van de democratische rechtsstaat nog beter te accentueren, organiseert ProDemos voorafgaand aan de jaarlijkse Dag van de Democratie de 'Nacht van de Dictatuur'. Door te ervaren wat een dictatuur is, leert men de democratie meer te waarderen.

De Nacht bestaat uit een gevarieerd programma bij ProDemos en op andere locaties in Den Haag, in samenwerking met partners als Amnesty International, Museum de Gevangenpoort, Nieuwspoor, het NIMD, Filmhuis en Humanity House. We streven naar verdere uitbreiding van het aantal samenwerkingspartners in Den Haag. Met de Vereniging van Nederlandse Debatcentra wordt ook op andere plaatsen in het land een Nacht van de Dictatuur georganiseerd. Deze samenwerking willen we in 2017 voortzetten en verder uitbouwen. Door gerichte PR en informatie en samenwerking met mediapartners willen we een grotere (landelijke) bekendheid geven aan de Nacht van de Dictatuur en de Dag van de Democratie.

G2.2.09 Jaarbijeenkomst van PJO's

ProDemos wil de ontwikkeling van jong politiek talent graag faciliteren, ook vanwege de blijvende behoefte van partijen aan nieuwe volksvertegenwoordigers. Daarom zijn wij medeorganisator en gastheer van de jaarbijeenkomst van de Politieke Jongeren Organisaties (PJO's) en van de jongeren-beschouwingen op Prinsjesdag. Politiek actieve jongeren hebben hier de mogelijkheid kennis op te doen, hun politieke visie te verwoorden, in debat te gaan, te netwerken en hun 'spin off' te vergroten. De jaarbijeenkomst wordt door minimaal drie bestuursleden per PJO bezocht.

G2.2.10 Viering 100 jaar Kiesrecht 2017-2019

In 2017 start de viering van 100 jaar Kiesrecht met een grote bijeenkomst in de Ridderzaal op 12 december. Tot en met 2019 coördineert de Academie de activiteiten die ProDemos onderneemt in het kader van deze viering.

ProDemos is actief betrokken bij de voorbereiding van activiteiten in het land ter gelegenheid van 100 jaar Kiesrecht. Wij hebben zitting in de Stuurgroep 100 jaar Kiesrecht, onder leiding van professor D.J. Elzinga, en leveren een projectleider voor de activiteiten.

Voor de periode 2016-2018 werkt ProDemos aan het project *Meer vrouwen in de Raad*, met als doel om in het kader van de herdenking van 100 jaar (vrouwen)Kiesrecht, samen met diverse partners en de politieke partijen, te werken aan een betekenisvolle stijging van het aantal vrouwen in gemeenteraden (nu nog 28%). Het project omvat diverse activiteiten, zoals voorlichting, een handleiding voor kandidatencommissies, cursussen voor vrouwen die overwegen raadslid te worden, enz.

In 2017 werkt ProDemos aan een format voor een tentoonstelling voor gemeenten over 100 jaar Kiesrecht. ProDemos levert het landelijk deel, gemeenten kunnen dit aanvullen met een lokale inkleuring van de geschiedenis van het Kiesrecht.

Verder zorgt ProDemos voor het vullen, actualiseren en onderhouden van de website 100 jaar Kiesrecht. Ook de communicatie via sociale media (Facebook, Twitter) wordt door ProDemos gedaan.

Publicaties en informatieoverdracht

De coördinatie van onze publicaties ligt bij de ProDemos Academie. Jaarlijks wordt geïnventariseerd welke uitgaven dat jaar ter hand worden genomen. Afstemming en eindredactie van alle publicaties gebeurt door de ProDemos Academie.

Daarnaast heeft de Academie de taak om de diensten desgevraagd te voorzien van (actuele) inhoudelijke informatie ten behoeve van lopende projecten en programma's. De informatiefunctie omvat ook het beantwoorden van vragen die via de telefoon, e-mail of website binnenkomen, het bijhouden van webdossiers en informatie op de website, abonnementen, documentatie en publicaties.

G2.2.11 Ontwikkelen ProDemos publicaties

ProDemos wil toegankelijke en actuele informatie over de democratie en rechtsstaat beschikbaar stellen aan een breed publiek. Vooral onze (gratis) brochurereeks is hiervoor geschikt en vindt veel aftrek. Ook in 2017 zullen we investeren in de basisbrochurereeks en webdossiers. Een aantal publicaties wordt geactualiseerd.

In 2016 is onderzoek gedaan naar wie de brochures gebruiken en voor welke doeleinden. Op basis van de uitkomsten hiervan kunnen we in 2017 met de brochurereeks nog beter op de vraag inspelen.

G2.2.12 Collectiebeheer

ProDemos bouwt een collectie op van interessante zaken rondom democratie en rechtsstaat. Stukken uit deze collectie worden tentoongesteld in de vitrines in het Bezoekerscentrum en op de verdiepingen in ons gebouw. Daarnaast beschikken we over expositieruimte in de kelder van de Ridderzaal. In de aanloop naar de viering van 100 jaar Kiesrecht is er nu speciale aandacht voor stukken uit de periode van de invoering van het algemeen kiesrecht.

Verder bestaan er bij de Tweede Kamer plannen voor een informatiecentrum tijdens de renovatie van het Binnenhof. Daar werkt ProDemos graag aan mee en wat ons betreft zou er niet alleen aandacht moeten worden besteed aan het bouwproject, maar juist ook aan onze parlementaire geschiedenis en de rijke historie van het Binnenhof. De renovatie is daarvoor een goede aanleiding, ook omdat alle historische objecten die in de gebouwen aanwezig zijn toch verplaatst zullen moeten worden. Studenten van de Radboud Universiteit Nijmegen doen vooronderzoek naar aanwezige collecties. Zowel de Radboud Universiteit als het Haags Historisch Museum hebben ook grote belangstelling om aan deze nieuwe permanente presentatie mee te werken.

G2.2.13 Informatiefunctie

Op de begane grond aan de Hofweg is het informatie- en documentatiecentrum van ProDemos gevestigd. Deze informatie is voor een breed publiek toegankelijk. Daarnaast komen er via e-mail, website, sociale media of telefoon vragen van burgers binnen, die zo goed mogelijk worden beantwoord.

De meeste uren van de informatiefunctie worden besteed aan het verstrekken van inhoudelijke informatie aan de diensten en medewerkers van ProDemos, ter verdieping, voorbereiding en ondersteuning van projecten.

Maatwerkprogramma's en cursussen voor diverse doelgroepen

ProDemos werkt ook aan een groter publieksbereik door maatwerkprogramma's voor diverse doelgroepen. We bieden laagdrempelige programma's aan voor mensen die niet of nauwelijks geïnformeerd zijn over de democratische rechtsstaat, zoals voor groepen nieuwkomers of inburgeraars. Deze basisprogramma's worden gratis aangeboden. De programma's sluiten aan bij de 'ProDemos Schuift Aan'-programma's van de dienst Op Locatie (zie D2.4.02).

G2.4.01 Politiek voor nieuwe Nederlanders

Voor moeilijk(er) bereikbare groepen is het programma Politiek voor nieuwe Nederlanders ontwikkeld. De deelnemers zijn in hun schooltijd vaak niet of nauwelijks geïnformeerd over de beginselen en werking van de democratie. Het programma biedt op een eenvoudige en interactieve manier de basisbeginselen van een democratische rechtsstaat als Nederland. Het programma wordt zowel in Den Haag als in het land gegeven.

In de aanloop naar de parlementsverkiezingen van maart wordt dit programma gegeven als informatie-bijeenkomst over de verkiezingen, om deelnemers te stimuleren van hun stemrecht gebruik te maken.

G2.4.02 Vervolg op Politiek voor nieuwe Nederlanders: Actief Burgerschap!

Bij groepen die Politiek voor nieuwe Nederlanders hebben gevolgd, blijkt behoefte te bestaan aan een vervolgprogramma over actief burgerschap.

In dit programma van één dagdeel staat de vraag centraal hoe de deelnemers actief kunnen meedoen in politiek en maatschappij. Ze krijgen informatie en instrumenten aangereikt om te participeren.

G2.4.03 ProDemos Schuift Aan: Recht van Spreken!

Naar aanleiding van discussies over radicalisering heeft ProDemos in 2015 een programma ontwikkeld over de werking van de rechtsstaat en de verschillende grondrechten. Dit programma wordt in samenwerking met organisaties in de wijk aangeboden.

De workshop is voor mensen die onbekend zijn met de begrippen van de rechtsstaat of er niet in geloven. Het doel is om de rechtsstaat te leren kennen als iets dat (ook) hen beschermt, maar óók grenzen stelt aan wat zij mogen (eisen) of wat de overheid kan doen. Het is een belangrijk programma voor moeilijk bereikbare groepen. Het geeft inzicht

in de werking van onze rechtsstaat en de dilemma's daarbij in het dagelijks leven. Recht van Spreken zal in 2017 verder worden uitgebreid en de doelgroep verbreed. Met name de dilemma's rond de Gedeelde Waarden in de samenleving kunnen daarin aan bod komen. Vanuit de Politieacademie is interesse getoond voor dit programma.

Europese en internationale informatieoverdracht en kennisontwikkeling

Europa en de internationale contacten en netwerken maken ook onderdeel uit van de ProDemos Academie. De activiteiten vinden vooral plaats in NECE en EDIC-verband. Het is voor ProDemos van belang met zusterorganisaties in Europa kennis, ervaring en methodieken rondom burgerschapseducatie uit te wisselen.

Europa Direct Informatie Centrum (EDIC)

Het Europa Direct Informatiecentrum (EDIC) voor de regio Den Haag is sinds 2013 bij ProDemos gevestigd. Mensen kunnen in het Bezoekerscentrum terecht voor informatie over Europa. Ook organiseert de Academie bijeenkomsten en gastlessen vanuit het EDIC.

Het EDIC wordt betaald uit subsidie van de Europese Commissie en de gemeente Den Haag. De subsidie loopt tot 2018. Het programma wordt in EU-verband geëvalueerd. Het is nog niet duidelijk of de Europese Commissie besluit om na 2017 door te gaan met de EDIC's in alle lidstaten. Ook ProDemos zal zich in 2017 beraden op de vraag of en hoe we door willen gaan met het EDIC.

NECE (Networking European Citizenship Education)

ProDemos is lid van NECE, een Europees netwerk van organisaties op het gebied van burgerschapseducatie. Deze internationale uitwisseling verhoogt de kennis en internationale contacten van medewerkers van ProDemos.

Daarnaast is het NECE-netwerk van belang voor onze activiteiten op het gebied van Europa. Met onze NECE-partners wisselen we werkvormen en 'best practices' uit tijdens de jaarlijkse conferentie en voorbereidende workshops.

G3.3.01 NECE

Samen met de partners in NECE wordt jaarlijks een conferentie georganiseerd. Daaraan voorafgaand is een voorbereidende meeting. ProDemos is actief betrokken bij de voorbereiding en uitvoering van de conferentie en meeting. ProDemos neemt actief deel aan de focusgroepen *Educatie* (Hard to reach learners) en *VoteMatch Europe* (Europese stemhulp) van NECE.

G3 Voor professionals

Coördineren van onderzoek i.s.m. universiteiten en kenniscentra

ProDemos wil graag weten wat de effectiviteit is van zijn (educatieve) programma's. Daarom hebben wij de samenwerking gezocht met een aantal universiteiten en instituten, zoals de Universiteit van Amsterdam, de Universiteit Leiden, het Montesquieu Instituut, het Parlementair Documentatiecentrum en het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Van hun kant willen de samenwerkingspartners graag data uit onze activiteiten gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek.

ProDemos doet op bescheiden schaal ook zelf onderzoek, zoals het Diversiteitsonderzoek na verkiezingen en de tweejaarlijkse Monitor Burgerparticipatie.

G3.6.01 Onderzoekswerkplaats ProDemos

Het doel van de Onderzoekswerkplaats is het vergroten van de expertise over en effectiviteit van onze programma's door middel van onderzoek. In 2014 is ProDemos in samenwerking met een aantal universiteiten en het SCP begonnen met onderzoek naar de effectiviteit van de programma's voor scholieren en burgers.

Ook zijn wij geïnteresseerd in onderzoek naar de vraag hoe we burgers, speciaal de groep mensen die nu weinig gebruik maakt van zijn democratische rechten, kunnen betrekken bij de democratische rechtsstaat en actief burgerschap kunnen bevorderen. ProDemos biedt de universiteiten en wetenschappers ervaring, publiek, stageplaatsen en testmogelijkheden.

In de interactieve PBS-programma's worden vragen gesteld aan scholieren. De eerste bedoeling van hun antwoorden is educatief van aard. De deelnemers krijgen een spiegel voorgehouden, in de vorm van een certificaat in het Democratielab dat hun profiel beschrijft wat betreft opvattingen over de rechtsstaat. Deze data zijn in 2016 geanonimiseerd verzameld en geanalyseerd door een postdoctoraal onderzoeker van de Universiteit van Amsterdam. Deze analyses geven inzicht in de opvattingen van jongeren en vormen een startpunt voor verder onderzoek.

Vanaf september 2016 is een aio van de Universiteit van Amsterdam bij ProDemos bezig met een vierjarig promotieonderzoek naar de effecten van onze educatieve activiteiten in Den Haag. De helft van de kosten van de promovendus worden door de UvA betaald.

G ProDemos Academie

Bereik:

Subsidie BZK en Staten-Generaal:

<i>Politiek Café, Nieuwspoortdebatten en Film & Debat</i>	2.500
<i>Politiek Wijkcafé en Kenniscafé</i>	400
<i>Collegereeksen</i>	650
<i>Haagse evenementen</i>	2.500
<i>Grondwetdag</i>	300
<i>Vrijheidscolleges en Vrijheidsweken</i>	400
<i>Prinsjesfestival en Prinsjesdagbijeenkomst</i>	300
<i>Nacht van de Dictatuur</i>	650
<i>Jaarbijeenkomst van PJO's</i>	30
<i>Viering 100 jaar Kiesrecht 2017-2019</i>	500
<i>Ontwikkelen ProDemos publicaties</i>	18.000
<i>Collectiebeheer</i>	
<i>Informatiefunctie</i>	200
<i>Politiek voor nieuwe Nederlanders</i>	2.000
<i>Vervolg op Politiek voor nieuwe Nederlanders: actief burgerschap</i>	400
<i>ProDemos schuift aan: Recht van spreken!</i>	500

Overige subsidies of fondsen:

<i>Europa Direct Informatie Centrum (EDIC)</i>	100 bezoekers (informatie)
	1.000 bezoekers (evenementen en bijeenkomsten)

H Kennisontwikkeling en communicatie

Hoofdstuk H van dit Activiteitenprogramma onderscheidt zich van de andere hoofdstukken doordat het niet op een bepaald werkterrein of doelgroep is gericht. Om zijn missie te kunnen realiseren moet ProDemos voortdurend werken aan kennisontwikkeling. En uiteraard is er inspanning nodig om de samenleving te bereiken, dat wil zeggen externe communicatie, promotie en marketing.

H1 Kennisontwikkeling

H1.01 Voor projectmedewerkers, begeleiders en rondleiders

ProDemos hecht veel waarde aan regelmatige deskundigheidsbevordering van zijn medewerkers. Daarom worden activiteiten georganiseerd die de kennis en deskundigheid van het personeel vergroten, bijvoorbeeld in de vorm van tweemaandelijks 'kennis-carrousels', de jaarlijkse inspiratiedag, interne colleges door gastsprekers van buiten, boekbesprekingen of excursies naar relevante organisaties.

In 2017 willen we dit aanbod uitbreiden met een jaarlijkse alumnibijeenkomst voor oud-medewerkers en oud-begeleiders van ProDemos. De vroegere collega's zijn na hun ProDemos-baan vaak op interessante plekken terecht gekomen. Voor het netwerk en de contacten van de medewerkers van ProDemos is dat van belang.

H1.02 Voor oproepkrachten in het land

Ook de deskundigheid en kwaliteit van de begeleiders en gastdocenten op locatie is voor ProDemos een belangrijk punt. Daarom bestaat er een apart trainingsprogramma voor de begeleiders van onze programma's buiten Den Haag. In dit programma worden trainingen gegeven voor specifieke programma's, maar ook aandacht besteed aan algemene didactische vaardigheden. Na de training worden de begeleiders bezocht door een coach. Hierdoor kan ProDemos altijd adequate begeleiding leveren bij zijn educatieve programma's.

H2 Communicatie

De afdeling Communicatie ondersteunt de organisatie bij het behalen van zijn doelstellingen en het bereiken van zijn missie. Dat doen we door te communiceren over de producten, diensten en activiteiten van ProDemos. Om mensen niet te overvoeren met ons brede aanbod verspreiden we de aandacht voor de verschillende gebieden waarop we actief zijn over het jaar.

Voor 2017 hebben we voor de communicatie de volgende zwaartepunten afgesproken:

- Begin 2017: in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen – ProDemos informeert en betreft kiezers, met speciale aandacht voor licht verstandelijk beperkten en laaggeletterden.
- Vanaf maart 2017: thema politiek bewust, politiek actief - ProDemos stimuleert kennis van en aandacht voor de lokale politiek en bevordert zo de toegankelijkheid van het raadswerk en daarmee de diversiteit in gemeenteraden.
- Najaar 2017: 100 jaar Kiesrecht – ProDemos brengt organisaties en activiteiten samen om aandacht te genereren voor een essentieel aspect van onze democratie (het recht om te stemmen en gekozen te worden) om mensen bewuster te maken van de verworvenheden van onze democratische rechtsstaat.

H2.01 Communicatie

De afdeling Communicatie verzorgt de corporate communicatie van ProDemos. Daarnaast ondersteunt de afdeling de directie en de diensten bij de interne en externe communicatie rond de diverse producten, diensten en activiteiten van ProDemos. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een uitgebreide middelenmix, waaronder websites, persberichten, folders, flyers, advertenties, aanwezigheid op beurzen, nieuwsbrieven en sociale media.

We zijn op de volgende sociale media actief (cijfers zijn van 30 juni 2016):

- Twitter: 8.600 volgers
- Facebook: 4.300+ likes
- LinkedIn: 1.600 volgers
- YouTube: 90 video's, 238 abonnees

H2.02 Corporate website

De corporate website is voor veel bezoekers het startpunt voor het contact met ProDemos. De website geeft veel informatie over ons aanbod. Daarnaast is er ruimte voor meer algemene informatie over politiek, democratie en rechtsstaat.

Tot slot biedt de website de mogelijkheid om direct producten af te nemen door middel van het reserveringssysteem en de webshop. De website wordt dagelijks beheerd en is voortdurend in ontwikkeling.

De website www.prodemos.nl trekt zo'n 6.000 bezoekers per week. In periodes rond verkiezingen loopt dit aantal flink op, tot 16.000 (bij gemeenteraadsverkiezingen) en tot 25.000 (bij landelijke verkiezingen) bezoekers per week.

In 2016 is het content management systeem van de website vernieuwd en hebben we een webdeveloper aangetrokken die zich, naast de vele projectwebsites, ook zal richten op het nog efficiënter inrichten van de corporate website, gebaseerd op de gebruikersstatistieken.

H2.03 Digitale nieuwsbrieven

ProDemos heeft verschillende digitale nieuwsbrieven, elk voor een andere doelgroep. Hiermee leveren we informatie zoveel mogelijk op maat.

Het gaat om:

- Algemene digitale nieuwsbrief (circa 4.600 abonnees)
- Activiteitennieuwsbrief (circa 4.800 abonnees)
- Educatienieuwsbrief (circa 7.700 abonnees)
- Nieuwsbrief voor gemeenten (circa 1.100 abonnees)
- Nieuwsbrief voor rechtbanken (circa 450 abonnees)

H2.04 Jaarverslag

ProDemos legt publiekelijk verantwoording af over zijn activiteiten en werkzaamheden. Het jaarverslag dat in het voorjaar verschijnt, is een weergave van de activiteiten van ProDemos over het afgelopen jaar. Het verslag wordt in een beperkte oplage verspreid en voor het grote publiek digitaal via de website ter beschikking gesteld.

H2.05 Papieren nieuwsbrief

De papieren nieuwsbrief geeft een overzicht van waar ProDemos zich mee bezighoudt. Zo bevat de nieuwsbrief onder meer aankondigingen en verslagen van onze activiteiten en berichten over nieuwe producten en diensten die we aanbieden. De vorm biedt de mogelijkheid tot meer verdieping en achtergronden.

Naast een informatief doel, heeft de nieuwsbrief ook nadrukkelijk als functie om de lezer enthousiast te maken voor ons aanbod. De nieuwsbrief wordt ook ingezet als corporate promotiemiddel.

De oplage van de papieren nieuwsbrief ligt doorgaans rond de 4.000 exemplaren. Er zijn 2.400 abonnees. In 2017 zal de papieren nieuwsbrief vijf keer verschijnen: drie reguliere afleveringen van 16 pagina's, gericht op ons actuele aanbod en twee specials van 8 pagina's, waarvan één over participatie (maart 2017) ter versterking van de campagne 'Op tijd voor de gemeenteraadsverkiezingen' en één over educatie (december 2017, o.a. ter verspreiding op Docentendag 2018).

H2.06 Reserveringssysteem

Groepen en individuele bezoekers aan Den Haag melden zich aan via het online reserveringssysteem van ProDemos. Het systeem wordt ook gebruikt voor al onze activiteiten in het land en voor de planning van personeel en educatieve en vergaderruimtes.

De groei van het aantal bezoekers en veranderingen in de opzet van programma's vergen met grote regelmaat aanpassingen in dit systeem. Daarnaast vraagt het systeem doorlopend onderhoud en technische ondersteuning.

H Kennisontwikkeling en communicatie

Bereik:

Subsidie BZK en Staten-Generaal:

Kennisontwikkeling intern

Communicatie

Corporate website

Digitale nieuwsbrieven

Jaarverslag

Papieren nieuwsbrief

Sociale media

Reserveringssysteem

ca. 300.000 bezoekers

ca. 20.000

300 exemplaren en via de website

4.000

ca. 10.000